

kovara hunerî, çandî û lêkolînî ya kurdên anatoliyê

bîrnebûn

hejmar 51 | payîz | 2011

Şirîka min, Rehme
Xelata Nobelê 2011

Bîranîna Faik Candan
Serokwezîra Danîmark a nû jinek e

**Xelata
Nobel  2011**

Xelata Nobel  ya îsal b  para  a r  
niv skarek  sw d : **Tomas Tranströmer.**

**Serokvez ra
Dan mark a
n  jinek e**

Helle Thorning-Schmidt

Yıldız Akdoğan

Özlem  ekic 

Bilal  neki

Serdar Benli

Kurdî kurmancî, pirtûka
xwendin û hîndariyê 2

Bîranîna
Faik Candan

Dayê ji bir meke
Navê mirinê sar e...

'Mağdur ve mağrur
toplumbilimcisi'
Dr. İsmail Beşikçi

Şirîka min,
Rehme

bîrnebûn

ISSN 1402-7488

Tidskriften utkommer 4 nummer per år.
Sê mehan carekê derdikeve / Üç ayda bir çikar.

Utges av Apec-Förlag AB
Hejmar 51, payîz 2011
Ansvarig utgivare: Ali Çiftçi
Edîtor: Ali Çiftçi, Seyfî Doğan, Muzaffer Özgür
Koma redaksiyonê:
A. Çiftçi, Dr. Mikailî, H. Erdoğan, M. Bayrak, İ. Türkmen,
M. Duran, Muzaffer Özgür, Nuh Ateş, Sefoyê Asê, Vahit Duran,
Mem Xelîkan, Mustafa Mih û Yusuf Polat

Adress: Navnîşana li Swêdê
Box: 8121, SE 163 08, Spånga/Sverige
Telefaks: 0046-(0)8-761 24 90

E-post: info@birnebn.com
Internet: www.birnebn.com

Têkili/İlişki
Danimarka: İrfan Baysal, 0045-27 11 58 83
Avusturya: Cüneyt Dağdalan, 0043-69 91 11 55 294
Amerika: Mam Recall, mamoste.kart@yahoo.com

Belavkirin / Dağıtım:
Ewropa: Muzaffer Özgür/Bîrnebûn
Postfach 900348, 51113 Köln / Almanyaya
Tfn: 0049-172 298 24 51

Türkiye/Ankara:
Dipnot Kitebevi, Selanik Caddesi No: 82/32
KIZILAY / ANKARA
Tfn: 0312-419 29 32

Anatolia Muzik Center
Cumhuriyet Mah. Turan Cad. No: 29 A
Polatlı-Ankara
Tfn: 0090-312-622 94 36

İstanbul: Selahattin Bulut/Medya Kitapevi
İstiklal Caddesi, Elhamra Pasaj No: 130/6, Beyoğlu

Biha/Fiyatı: Europa: 5 Euro • Türkiye: 2,5 YTL

Abone
Swêd: 400 SEK • Almanyaya 40 Euro
Welatên din ên Ewropayê: 50Euro

İsveç hesap numarası: (Bîrnebûn) postgiro: 468 65 12-7

Ji bo aboneyên li derveyî Swêdê / İsveç dışındaki aboneler için
APEC, "Bîrnebûn" Plusgirot-Stockholm/Sweden
BIC: NDEASESS
IBAN: SE85 9500 0099 6026 4686 5127

Çap / Baskı: Apec-Tryck AB

"Şaristanî-II", 40 x40x2 cm, bi teknîka tevlihev, li ser caw

Wêneya li bergê: "Şaristanî-I", 40 x40x2 cm, bi teknîka
tevlihev, li ser caw

Hunermend: Hasan Hüseyin Devci.

Her nivîskar berpîrsê nivîsa xwe ye.
Mafê redaksiyonê heye ku nivîsên ji Bîrnebûnê re tîn, serrast û
kurt bike. Ger nivîs çap nebin jî, li xwedîyan nayên vegevandin.

Waqfa Kurdên Anatoliya Navîn li Swêdê û
Komela Ziman li Almanyayê piştgirên kovarê ne.

Naverok/İçindekiler

6	Ji Bîrnebûnê Ali Çiftçi	28	Rojek ji rojyê, terawî û Okey Ecevit Yıldırım
8	Xelata Nobelê 2011 Bîrnebûn	33	Ödev Seyfi Doğan
9	Pêşangeha pirtûkan ya navnetewî 2011-Encam Agirî Soran	35	Ji bo bîranîna Av. Faik Candan Mem Xelikan
15	Serokvezîrê Danîmarka nû jinek e Metin Kara	37	Heval Mem Xelikan
17	Şirîka min Rahme Nesrin Bayram	38	Rosa Parks Seyfi Doğan
19	Kêza Haymanê Muzaffer Özgür	40	Mirina Piço û Qero Îbrahîm Korkmaz
22	Jîyana xortaniyê: Pîvank Nuh Ateş	44	Çend têbinî li ser 'MASUMLAR' ê Nuh Ateş
24	Li rojava tişteki nû tune Seyfi Doğan	48	'Mağdur ve mağrur toplumbilimci' Dr. İsmail Beşikçi Mehmet Bayrak
25	Arzûyên Jankêş Xizan Şîlan	57	Köken araştırmasında sözde kaynak kitap Dr. Mikailî
27	Hey lê Xezal Îbrahîm Korkmaz	68	17. Yıldız, Kürtler ve Aleviler Mehmet Bayrak

Ji bîrnebûnê

Erdhêj, tofan, şer, kuştin, serhildan, krîza aborî, "bihara ereban" û h.w.d., bi dehan bûyerên diltengiyê, mixabin di van sê mehên payîzê de, pir bi lez û bez rûdan. Berî her tiştî, em ji hemû xelkê Wanê re sersaxî û sebrê dixwazin û li vir, bi taybetî ji malbatên ku însanên xwe di vê qedestrofa xwazayî de wenda kirine re, dibên; serê we sax be. Êşa we êşa me ye, êşeka giran e!

Li gel vê êşa giran, em di malper, *twitter*, *facebook* heta rojnameyên li ser înternetê de, nîjadberstiya ku bi rêya mediya tirkî, di van salên dawî de li hember xelkê me bi awayekê hovane hatiye çêkirin, dibînin. Di rojên wiha de, divê însan hinekî bi merhamet bin!..

Hêvî û dawxaza me, bi taybetî ji desthilatdarên Tirkîyê ev e, ku ev dijminatîya ku tê avdan, bi dawî were! Bi salan e, di derheqê doza kurdî de, dezagahdarî li xelkê Tirkîyê têye belavkirin. Bi wan dezagahdariyana ev doza nayê çareserkin.

Xwendevanên bi rûmet, ji vê hejmarê pê ve hinek guhartinên biçûk,

ji aliyê form û nivîsan ve, hûn ê lê rast bîn. Bi van guhartinan, em dixwazin kovar hê hêsantir bêt xwendin û hinek çewtiyên termînolojîk bîn serastkin.

Bi ya me, ji wan kêmasiyan yek; me ji destpêkê heta niha, xwe wek *kovara hunerî, çandî û lêkolînî ya kurdên Anatoliya Navîn*, bi lêv dikir.

Ev gotina "*Anatoliya Navîn*" rastiya kurdên me nedida. Ji vir û ha em ê li şûna Anatoliya Navîn, tenê bêbijin; Anatoliya.

Me di her hejmareka kovarê de daxwaz ji hevkar, dost û nasên xwe kiriye ku her çi, wêneyên cilûberg, serpêhatî, hekat, çirok, kilam, hebin ji kovarê re bişînin.

Em li vir careka din dixwazin dubare bikin ku em girîngiyekê didin folklor, ziman û kevneşopiyên xwe. Bi hevkarîya we, em dikarin hem kovara xwe, di vî warî de dewlementir bikin û hem jî ji xezîneya çanda kurdî re bibin alîkar!

Ez li vir, careka din dixwazim ji hevkar, hezkir û nivîskarên kovarê re bêjîm, em li benda nivîsên we yên kurdî ne!

Hewce ye zimanê me di her warî

de bi kar were! Ziman li benda we ye.

Ji kurdên Anatoliyê gelek hêjayiyên me hene. Di her aliyê civatê de. Hûn carcaran di nav rûpelên Bîrnebûnê de rastî çend navan bûne. Em li vir dixwazin navekî din lê zêde bikin. Ku umrê me zêde bibe, em ê ji vir û ha di her hejmarekê de, bi kêmasî navekî nû lê zêde bikin!

Hasan Hüseyin Deveci, navekî ji aliyê hunermendiya wênesaziyê ve têt naskirin. Me xwest em di vê hejmarê de wî bi riya hunera wî bi xwendevanên xwe bidin naskirin.

Deveci di sala 1972'an de li gundê Beşkardaşê, li Anatoliyê ji dayîk bûye. Ji sala 1995an vir ve li Almanyayê dimîne. Mamostê hunerê ye. H. Hüseyin Deveci bi navê Malmîme jî têt naskirin. Hunermend ev navê Malmîme, ji navê malbata xwe wergirtiye.

Xwendina xwe ya wênesaziyê, li bajarê Kölnê qedandiye. H. Hüseyin Deveci heta niha beşdarî bi dehan pêşangehan bûye û bi şeweyê xwe bal kişandiye.

Deveci wek pedagoğê hunerê, li KIK (*Kölner Institut für Kulturarbeit und Weiterbildung*) Enstîtuya Kolnê ya perwerdê û xebatkarên hunerê), *Akademie der Weltkunst*

(Akademiya hunerî ya çandên navnetewî) kar dike. Şewirmendê hunerê yê *Le Monde Diplomatique Kurdî* ye.

H. Hüseyin Deveci ji bo bingeha hunera xwe wiha dibê:

Min hîmê hunera xwe, li ser du feylezofên, ji du demên cuda de jiyane, ava kiriye.

Yek, Mevlana Celaddin-i Rumi ku dibêje; "Ev kesên ku eynî zimanê deng dikin ne, yên ku eynî hîsê parve dikin, karin hevdu fêm bikin"

Bertold Brecht jî dibêje: "Hemû huner, ji hunera herî bilind, jiyane re xizmet dikin."

Bi van herdu dîtinan hûn hunera H. Hüseyin Deveci li ser bergê dibînin.

Herwiha, nivîsên, folklorîk, çandî, hekat, serpêhatî û lêkolînên dîrokî, ji hevkar û nûserên wek, Metîn Kara, Nesrîn, Bayram, Muzaffer Özgür, Nuh Ateş, Seyfi Doğan, Xizan Şîlan, Îbrahîm Korkmaz, Ecevit Yıldırım, Mem Xelîkan, Dr. Mikaîlî û Mehmet Bayrak di vê hejmarê de bixwînin.

Bi hêviya ku ev hejmar jî, li gor dil û daxwaza we be, bimînin di xêr û xweşiyê de, heta hejmarê bê!

Ali Çiftçi

Xelata Nobelê 2011

Xwediyê Xelata Nobelê Tomas Tranströmer.

Xelata Nobelê ya îsal bû para şaîr û nivîskarekî swêdî: Tomas Tranströmer.

Tranströmer, yek ji wan navên nivîskaran bû ku ji gelek salan ve her weke berendamê Xelata Nobelê, li ser dihat minaqeşekirin. Lê îsal ev xelat bû para wî.

Li gor motevasyona akademiyê, nivîskariya Tomas Tranströmer tişteki weha ye ku ew bi gotinên xwe: *wênayên xurt û zelat nîşanî me dide ku em dikarin pê rêya rastiyê bibînin*.

Ji bilî şaîrî û nivîskariya xwe Tomas Tranströmer, psikolog bû ew

weke werger jî tê naskirin. Tomas Tranströmer di sala 1931an de, li Stockholmê ji dayika xwe dibe. Piştî dê û bavê wî ji hev vediqetin, ew li ba dêya xwe mezin dibe û Xwedê dizane ev jî ruhekî şaîriyê lê peyda dike.

Hunera şaîriya Tomas Tranströmer, li ser wezna antîk, zimanê wî metaforîk û xas e. Bi vê hunera xwe hîn di salên şestî de, bala xwendevanên xwe dikêşe û weke şaîrekî hemdema xwe tê naskirin.

Tomas Tranströmer di sala 1990î de tûşî nexweşiya felcê dibe û îro jî di peyivîna xwe de zehmetiyê dikêşe û nikane bipeyive. Tomas Tranströmer 80 salî ye.

Dîwana wî ya pêşîn bi navê 17 helbest, di sala 1954an de belav bûye û dûre jî gelek dîwanên wî yên weşiyane. Dîwanên wî li gelek zimanên din hatiye wergerandin.

Çendek ji dîwanên wî ev in:

Vediziyên di rê de

Asimanên nîvçe

Meydana kûvî

Efsûniya mezin

Golên rojhilat

Bîrnebûn

Pêşangeha pirtûkan ya navnetewî

2011-Encam

Aqirî Soran

Encama pêşangeha Navnetewî ya 2011 an ya li bajarê Elmanya Frankfurtê.

Pêşangeha pirtûkan ya Frankfurt ê ya Navnetewî çiyê? (Frankfurt Buchmesse)

Pêşangeha pirtûkan, pêşangeha herî mezina pirtûkan ya cîhanî ye. Her sal li Frankfurtê li ciyê pêşangehan tête lidarxistin. Di pêşangeha Frankfurtê de ji sedî zêdetir welat beşdar dibin û bi hezaran sazî, dezgeh û weşanxaneyên wejeyê beşdar dibin. Her sal ji 100 hezarî bêhtir karmendên van saziyan û ji 200 hezarî bêhtir mêvan beşdarî pêşangehê dibin.

Amadeyiyên pêşangehê salekê berdewam dikin û berî bi şeş mehan her sazî û dezgeh li gorî pêdivî û mebestên xwe civanan ji kes û saziyên dîtir dixwazin, tevayî amadeyî ji bo na wan pênc rojên pêşangehê têne kirin.

Di pêşangehê de panel, semîner û civîn têne lidarxistin, hevdiştinên di

navbera weşanxane an jî nivîseran de têne pêkanîn, mafên pirtûkan ji bo çapxane an jî saziyên welatên dîtir têne dayîn.

Mebesta sereke ew e ku nivîs û wêjeya her welat û nivîserekî ji bo welat û xwendekarên welatên dîtir bête vegûheztiin.

Di pêşangeha pirtûkan ya navnetewî de her sal welatek wekî mêvanê payebilind tête diyarkirin û ciyê herî zêde û mezin bo wî welatê tête dayîn.

Pêşangeha 2011 ê

Îsal nêzikî 7500î sazî, derdorê 150.000 karmend, nêzikî 250.000 mêvan beşdarî pêşangehê bûn. Di pêşangeha vê salê de, bi navê kurdan çar cî hebûn. 1. Hêvî Group-Rûdaw-Hawarnet, (Beşa 5.1) 2. Ciyê Başûrê Kurdistan (Beşa 5.0), 3. Weşanên Mezopotamya (Beşa 3.1), 4. Weşanên Bedirxan-Komeleya Kulturî ya Kurd û Elman Mannheim (Beşa 5.0).

Hejmara karmendên van saziyên

kurdî: 20-25. Hejmara nivîskarên ku hatî pêşangehê: nêzîkî 10-12. Hejmara mêvanên kurd ku seredana pêşangehê kirî: 60 heta 100 kes. Hejmara kesên ku serdana ciyê kurdan kirî yê biyanî: 400-600 kesî.

Beşdarbûna Hêvî Groupê

Li gorî azmûna xwe ya heft salan ya pêşangeha pirtûkan Hêvî Group biryar da ku beşdarî pêşangeha pirtûkan a Navnetewî ya Frankfurtê bibe. Ji ber ku hersal pêşangeha pirtûkan ji bo herkesî sûddar û baş e lê bo me kurdan her çend hetanî nuha beşdarbûn hebe û kar hebe jî, li gorî wêje, çand û çonayetiya me kurdan ewqas jî berhemdar nebû. Ji ber vê yekê Hêvî Group biryar da ku îsal beşdarî pêşangehê bibe, pirtûk, nivîskar û weşanxanê kurdî bide nasîn. Di vê navberê de peywendî li gel *Hawarnet* û *Rûdawê* hate çêkirin. Van saziyên mezin yê kurd, *Koma Medya ya Kurdî Hawar Kurdistan Media Group* bi navê *Hawarnet*, Govara heftename *Rûdaw* jî bi navê xwe bi Hêvî Groupê re di nava hevkarîyê de biryar dan ku beşdarî pêşangehê bibin.

Ev hersê kom an jî saziyên kurdî yê zehmetkêş, bi derfetên xwe yê pareyî û berhemên di destê wan de, beşdarî pêşangehê bûn.

Di bernameya Hêvî Group-Hawarnet-Rûdawê de hebû ku berî her tiştî giringiya medya û wêjeya kurdî, nivîs û nivîskariya kurdî, bi kurdan û biyaniyan bidin nasîn û bidin zanîn. Di vê çarçoweyê de, amadeyî hatin kirin. Nivîskarên kurd, Helîm Yusiv, Jan Dost, Firat Cewerî, hunermendê kurd Nîzametîn Arîç, hatin vexwendin. Bê gûman bername ew bû ku nêzîkî 20 nivîskarên kurd bêne vexwendin lê mixabin ji bo berhevbûn û civîna evqas nivîskar pêdivî bi derfeteke zêde ya pareyî hebana. Ji ber ku bajarê Frankfurt dûrî gelek nivîskaran e, ji bo karekî wîsan pêdivî bi derfeteke baştir hebû. Çend roj berî pêşangehê, nivîskar Firat Cewerî hatina xwe da rawestandî, ji ber wê yekê jî di bernameya Hêvî Group ya pêşangehê de, ciyê xwe negirt.

12.10.2011ê pêşangehê bi awayekî fermî dest pê kir. Li ciyê Hêvî Group-Hawarnet-Rûdawê, li herdu aliyên cî, ala Kurdistanê hat daliqandin, neqşeya Kurdistanê jî di nav ciyê pêşangehê de hat bicîkirin. Wekî dîtir gelek pirtûkên kurdî, piranî ji weşanxaneyê APEC, LÎS, AVESTA, ARAM, VATE û HANê gelek pirtûk ji weşanxaneyên dîtir hatin bicîkirin. Govara Rûdaw, jî bi neqşe û remzên kurdî, bi hejmara

Weşanên kurdî di pêşangeha pirtûkan ya Frankfurtê de.

xwe ya nû û yên kevin, pêşangeha xwe pêşkeş kirin.

Ji bo mêvan û serlêdarên pêşangeha Hêvî Group-Rûdaw û Hawarnetê, Govara Rûdawê hejmaraya xwe ya dawî wekî diyarî da mêvanan, Hêvî Gorup jî cilên ser (t-shirt) yên Kurdfm, carcaran pirtûk carcaran jî CDyên kurdî weke diyarî dan mêvanan.

Koma Hêvî Group û Hawarnetê bi koma xwe; Agirî Soran, Eyub Demir, Cotyar, Cuma Genc, Ciwan

Zagros, Îsa Alakîr ve karê xwe amade kirin û bi rêve birin. Rêvebirên Hêvî Group; Hevî Ernas û Hawar Salîh ji ber sedemên teknîkî nekarîn beşdarî pêşangehê bibin.

Rûdaw bi koma xwe: Mistefa Shefiq, Mansour Sedghi, Hêmin Ebdullah, Mistefa Chwartay, Hamdullah Yumlu, Nasredin Akyol ve beşdarî pêşangehê bûn.

Mêvanê yekem yê pêşangeha Hêvî Group, Rêvebirê giştî yê pirtûkxane û weşanxaneyên tirkîyê

Onur Bilge Kula bû. Rêvebirê tirkî li gel Rêvebirê giştî yê Hêvî Group Agirî Soran nêzikî niv demhijmêrê giftûgo kirin. Li ser helwesta Tirkîyê li himber çanda kurdî, hetanî nuha nêzikatiyên çewt û nêzikatiyên ku xisarê didin çanda kurdî, wêjevaniya kurdî û gelek mijarên dîtir yên çandî giftûgo hate kirin. Rêvebirê tirkî pirsiyara Melayê Cizîrî kir. Çend rêz ji vê giftûgoyê;

Rêvebirê tirk Onur Bilge Kula:
Gelo hûn Melayê Cizîrî çawan dibî-

nin? Kesekî çawan e? Kurd bi çi awayî lê dinêrin?

Rêvebirê Hêvî Group: Melayê Cizîrî ji bo me kurdan filozofek e, em Melayê Cizîrî tenê wekî şair û helbestvan an jî nivîser nabînin, Melayê Cizîrî bi tasawufa xwe û kûrayiya hizir û ramanên xwe, şewirmendî û hişmendiya xwe di dema xwe de ronahiya rewşenbîr û şairên rojilata navîn bû. Ji ber vê yekê ji bo me gelek giring e.

Dîmenek ji pêşangeha pirtûkan ya navnetewî li Frankfurtê.

Rêvebirê tirk: *Destnivîsa Dîwana Melayê Cizîrî di arşîva me de ye, me destana Mem û Zînê çap kir, em dixwazin ku dîwana Melayê Cizîrî jî çap bikin.*

Rêvebirê Hêvî Group: Baş e di çapkirina Mem û Zînê de hûn bi astengiyan ve nehatine rûbirû? Rêvebirê tirk: *Ji bo ku em çap nekin belgenameyên gelek berfireh derketin pêş me lê evana ji bo ku em çap nekin, nebûne sedem.*

Rêvebirê Hêvî Group Dîwana Melayê Cizîrî ya di pêşangeha xwe de diyarî da Rêvebirê pirtûkxane û weşanxaneyên Tirkîyê.

Di roja destpêkê û rojên dîtir de gelek kesên nivîskar û karmend bûne mêvanê pêşangeha kurdî. Di nava pênc rojên pêşangehê de, nûnerê Wezaretê Rewşenbîrî û Lawan yê Kurdistanê birêz **Muhsîn Osman**, mamosteyê Zankoya Bexda birêz **Doktor Adil Germiyani**, berpirsiyarê Weşanxana Bedirxan birêz **Hemîd**, berpîrsê Kurdistan 21 birêz **Mumtaz Herîrî**, karmend û admînistatorê EDV birêz **Basein Maulud**, serokê Yekîtiya Nivîskarên Tirkîyê (PEN) birêz **Tarik Gûnersel**, Kurdistan TV bi rêka birêz Zinar Shîno, rêvebirê NAVEND (Zentrum für Kurdische Studien e.V) birêz Metin Incesu, siyasetmedarê kurd ku di partiya

Elmanan DIE LINKE de çiyê xwe digre **Giyasettin Sayan**, hunermendê kurd **Behcet Yahya**, nivîskar **Bextiyar Elî**, nivîskarê kurd birêz **Helîm Yusiv** (mêvanê vexwendî yê Hêvî Group), nivîskarê kurd birêz **Jan Dost** (mêvanê vexwendî yê Hêvî Group), hunermendê kurd birêz **Nîzamettîn Arîç** (mêvanê vexwendî yê Hêvî Group), nivîskarê kurd birêz **Zeynel Abidîn** (Bi pirtûkên xwe ve bi Hêvî Group ve karên xwe pêşkêş kirin), nivîskar û helbestvan **Perwîz Cîhanî**, nivîskar û wergêr **Mehmet Gultekin**, nivîskarê kurd **Mîr Qasimlo**, nivîskar û siyasetmedar û parêzerê kurd **Serhat Bucak**, hunermendê kurd **Hejar Temo**, mamoste û nivîskarê kurd **Fêrgîn Melik Aykoç** û hîna gelek nivîskar, karmend û kesên navdar yê elman û biyanî serdana pêşangeha Hêvî Group-Hawarnet û Rûdawê kirin.

Roja dawî, nivîskar Helîm Yusiv, Jan Dost, Perwîz Cîhanî, Fêrgîn Melik Aykoç xwe ji bo mêvanên amade, xwe dane nasîn û pirtûkên xwe û karên xwe yê nû dane zanîn. Hunermendê kurd Nîzamettîn Arîç jî albûma xwe ya dawî ya bi navê Azadî ji bo mêvanan da nasîn û bi wajoya xwe belav kir. Di heman demê de nivîskaran jî berhemên xwe bi wajoyên xwe ve dane mêvanan.

Dawiya pêşangehê rêvebirên pêşangehanên kurd, yên Hêvî Group, Rûdaw, Weşanên Bedirxan, berpirsiyarê Wezareta Rewşenbîrî û Lawan yê Kurdistanê, rêvebirê Weşanên Mezopotamya li hev civiyan û pêşengah û rewşa xwe şirove kirin. Berî her tiştî bi hevbeşiya beşdarvanan ve hate diyarkirin ku bi vî rengî belavbûn û parçebûna pêşangehên kurd ji bo kurdan ne rewşekî baş e û ji bo karên kurdewarî rewşeke xirab e. Him mêvan û him karmendên pêşangehên kurd ev rexne û nêrîn bi her rengî diyar kirin. Di civîna van koman de hate diyarkirin ku berî hertiştî di pêşangeha sala 2012ê de divê ku kurd an di bin yek sîberê de an jî li cem hevdu bin. Him ji bo ku mêvanên kurd karibin her tiştê kurdî li ciyekî bibînin û karibin yekser xwe bighînin pêşangehên kurdan, him jî ji bo ku ciyekî baş di pêşangehê de bête girtin da ku di salên dahatî de dewrekî baştir bête leyistin pêdiviya li cem hevbinê an jî yekbûnê hate diyarkirin. Berpirsiyarên Rûdaw û Hêvî Groupê vekirî dane diyarkirin ku eger hikumeta Kurdistanê û Mezopotamya serkêşiya komên kurdî nekin û ji bo ku bêne cem hev hewl nedin û biryar nedin, ewana dê bi derfetên xwe û bi çend kom

û weşanxaneyên kurdî ve ji bo sala nû ciyekî mezintir û baştir bigrin û bi awayekî gelekî berfirehtir beşdarî pêşangeha navwelatî bibin. Ji ber vê yekê jî hetanî dawiya vê salê divê ku Wezareta Rewşenbîrî û Lawan ya herêma Kurdistanê biryara xwe an jî nêrîna xwe di warê pêşangehê de ji bo van komên dîtir û çapemeniyê bide diyarkirin. Di heman demê de Weşanên Mezopotamya jî divê ku ji bo beşdarbûna nav komên kurdî an jî li cemhevbinê biryara xwe bide diyarkirin, eger na Hêvî Group bi Rûdawê, Weşanên Han, Hawarnet û gelek komên dîtir ve di sala nû de dê bi awayekî xurtir beşdarî pêşangeha navnetewî bibin.

Di dawî de Hêvî Group diyar kir ku heman wekî rêvebirên giştî yên pêşangeha Frankfurtê ewan jî ji roja destpêkê roja yekem ve dest bi amadeyiyên sala bête kirin û ji nuha ve çavliroyî sazî, nivîskar û dezgehên kurdî ne da ku pêkve beşdarî pêşangehê bibin. Berî her tiştî bang kirin ku weşanxane û nivîskar mafên pirtûkên xwe amade bikin ji bo firoştinê da ku ew karibin di vê pêşangehê de pirtûkên kurdî pêşkêşî welat û weşanxaneyê biyanî bikin da ku bi zimanên dîtir jî bêne weşandin.

17.10.2011

Serokvezîrê Danîmarka nû jinek e

Metin Kara

Li Danîmarkayê piştî deh salan hikûmatê dest guherand. Koalîsyona partiyên çepgirî piştî deh salan îktîdar ji dest koalîsyona rastgirî girtin. **Helle Thorning Schmidt** bi vê şiklê cara yekemîn bû serokvezîra Danîmarka ya jin.

Koalîsyona rastgirî îktîdara xwe deh sal in ku bi desteka partiya nijadperest berdevam dikir û zêdetir kanûnên bê musamaha ji bo biyaniyan dihanîn rojevê.

Li gorê vê yekê hîlbijartina Danîmarkayê hem ji bo Danîmarkayê hem jî ji bo hemû Ewropayê dîrokî bû. Bi rastî jî berjorçûna politikayên rastgirî li Ewropayê rawestiya. Netîceya hîlbijartinê bi vê şiklê bû: bloka çepgirî ji sedî 50.3 deng wergirt û 89 parlamenter kesiband, bloka rastgirî jî ji sedî 49.7 deng wergirt û 86 parlamenter kesiband.

Nufusa grûbên ji biyaniyan ya herî bilind li Danîmarkayê kurd in. Dengdêren kurd li gorê texmînan nêzikî 15 hezaran e, lê beşdariya kurdan ya hîlbijartinê nezikî 6 hezaran bû. Namzetê kurd jî vê carê zêde bûn. Ji Partiya Sosyalîst 3 kurd namzet

Helle Thorning Schmidt.

bûn, ji navenda paytextê **Özlem Çekiç** (Hecmeran), ji herema paytextê ya mezin jî **Bilal İnekçi** (Încov) û **Serdal Benli** (Bûmsûz) namzet bûn. Dîsa ji Partiya Sosyaldemokratên li

Özlem Çekiç

herema peytaxtê **Yıldız Akdoğan** (Çorûm) namzet bû.

Berî hilibijartinê li gorê texmînên analîstan namzetên kurd yê şansa xwe herî mezin **Bilal İnekçi** û **Yıldız Akdoğan** bû. Lê ji her 4 namzetên kurd bes **Özlem Çekiç** di dema dawiyê da wek parlamentera kontenjan kete parlamentoyê. **Bilal İnekçi** herçiqas dengên şexsî têra xwe girtiba jî lê partiya xwe bi awayekî rekor deng kêr kir û ji 23 parlamenteran daket 16 parlamenteran. **Bilal İnekçi** di herema xwe da di rêza 2an da bû û gerek Partiya Sosyalîst 17 parlamenter derxistibûya ku **Bilal İnekçi** jî biba endamê parlamentoyê.

Serdal Benli jî di eynî heremê da di rêza 5an da bû û ihtîmala xwe yî parlamentoya zatî kêr bû.

Yıldız Akdoğan

Dîsa **Yıldız Akdoğan** bi ber deng ketina partiya xwe, Sosyaldemokraten ket, lê eger bes 4 dengên din yê şexsî wergirtaya dikarî careke din bibe parlamenter. Eger **Yıldız Akdoğan** biba parlamenter navê wê ê di çapemeniyê da wek wezîra yekemîn bi eslê kurd û biyanî derbas bibûya.

Bilal İnekçi

Serdal Benli

Şirîka min Rehme

Nesrin Bayram

Di destê min de kamera hebû û ez çûm aşxaneyê xaltîka Nûrê.

Di aşxanê de bûkên xaltîka Nûrê û keça wê ya li gundê Kûtûkê mêr kiribû, hebûn. Li kêleka hevdu bi rêz rûniştibûn û li pêşiya wan textê nan hebû û mijûlî nanpêjanê bûn.

Rehme li ber sêlê bû û nan sor dikir, bûkên din ên xaltîka Nûrê, Arefe û Ayten û keça wê Zelîxa jî, ji Rehme re hevîr vedikirin û didan wê.

Di sekna wê de xuya bû ku hemû karê wê malê ji aliyê Rehme ve tê rêvebirin.

Nûrê û Zelîxa jî bo Rehme hevîr vedikir. Sekna wê ya bi xwe bawer nîşan dida ku karê wir hemû ji aliyê wê ve tên birêvebirin.

Dema yê ber destê Rahmê sist dibûn, Rahmê bi kirdenekê li textê nan dida û ji wan re digot ranezên.

Min jî hêdî hêdî, kamera danî ser milê xwe.

Bûkên din jî, ji min re wiha digotin, “wîî nekişîne lê!” şirîka min Rehme, hêrs bû û wiha got, “Bihêlin bila bikîşîne, çima hûn cahiltiyê dikin. Ev dîmen heta em hebin dê bimînin.”

Rehme, bûka xaltîka dayika min

bû, hindî tê bîra min ez wê nas dikim. Zarokatiya me her li mala wan derbas bû.

Mêrê Rahmê Zekî, bi bavê min re diçû geriyane û ligel bavê min şagirtî dikir.

Dema ji seferê vedigeriyar, hinek caran li mala wan û hinek caran jî li mala me kom dibûn.

Pir xweş tê bîra min, Rehme bi mêrê xwe û herdu zarokên xwe ve li xaniyekî herî yê birayê xwe de rûdiniştin.

Li kêleka wê malê, maleke din jî hebû û du jûrên wê hebû. Ew jî ji aliyê birayê wê ve weke dikan dihat bikaranîn û tê de tişt-mişt difrot.

Min bi xêra wêrektî û xwe-bawerîya Rehme, dîmena xweşik ya aşxaneyê kişand kamerayê. Min texmîn nedikir ku ez ê bikaribim ji bilî wê dema ku dikişand kamerayê, Rehmê bibînim.

Lê heta ku ez li Tirkîyê bûm, hema hema her roj min Rehme didît.

Gelo çima?

Ji ber ku Rehme, li herêma Anatoliya Navîn de, jina herî çalاک bû ku min nas dikir, derbarê hemû gun-

dan de agahiyên wê hebû, ew devera hemû baş nas dikir û cihê hertiştêkî dizanîbû, yanê dinyayek mezin di laşêkî biçûk de bû Rehme.

Helbet, şiyar û zanabûna wê bi vê ve jî sînordar nebû, ez carekê bûm mêvana wê. Min dît ku digel cîranên xwe pir baş e û dilê tu kesî jî xwe nahêle û dayikek fedakar û hevjinêk baş bo mala xwe bû.

Ji wê rojê ve em bi hev re li gundan digeriyan, di her warî de ji min re dibû alîkar. Ji ber ku derbarê her gundekî de, çîrokek dizanîbû û cihê herî xweş bo kişandinê li wan gundan dizanîbû.

Helbet ez û wê, em car car li hev jî diketin, yanê me şer dikir, mirov nikare bêje şer, lê hinek caran gotinên me li hev xweş nedihat. Lê zêdebarî hemû tiştêkî, niha dema ew tê bîra min, ez li hember wê hezkirineke mezin hîs dikim.

Ez ji wê re dibêjim, mirova herî rind a gundê me.

Ew êdî şirîka min e û ez heta hebim dê wisa be, Xwedê ji xweşiya wan tiştêkî kêr neke. Her çiqas te car caran ez hêrs kiribim jî lê ez pir jî te hez dikim, Rehme malê Asaf.

Çend xanimên kurdên Anatoliyê bi alîkariya hev nanê şikeva çêdikin.

Kêza Haymanê*

Muzaffer Özgür

Tê zanîn ku ji şerê cîhanê yê yekem û bi şûnda, li Anatolîyê şer di navbera tirk (bi alîkarîya kurd û çerkezan) û yonan de berdawam kiribû. Leşgerên yonan Anatolî heta dor Enqerê bindest kiribûn. Di wî şerê Anatolîyê de leşgerên yonan hatibûn here- ma Anatolîyê jî. Li gundên kurdên Anatolîyê tirs ketibû dilê gel. Ji bona ku ar û namûsa xwe biparêzin, gundîyan keç û bûkên xwe ji gundê xwe bi dûrdixistin an jî dema yonan hat li dor alîyê gund û mala mêze dikirin ew vedişartin. Hekata me jî li ser wê ye.

Li gundekî kurdan yê heremê, li malekê qîzeka pir delal hebûye. Navê xwe Kêzê bûye. Salê wê 17- 18 bûne. Rindîya wê ji gundên cîran va jî dihatiye zanîn. Pir xortên heremê daxwaz kirine ku bi delala deşta Haymanê re bizewicin. Pir axler û begler, xort û mezin, dewlemend û xizan hatine ji bavê wê ew xastine, lê

wê qabûl nedikiriyê. Dê û bavê wê û malbata wê daxwaz dikirine ku wê bi pismamê wê re bizewicînin. Lê qîza malê ev daxwaza malbata xwe jî erê nedikiriyê.

Şevêkê yonan hatiye doralîyê gundê wan girtîye, wan nedikanîye ji gund derkevin û berê xwe bidin rojhelat, berva Enqerê herin. Malbatê xwestiye ku qîza xwe veşêrin lê bêçare bûne.

Bavê qîzê planekê dike û bi alîkarîya malbata xwe di aşxaneyê mala xwe da di baceya agirdangê (ocax) de qîza xwe vedişere. Ji bo çend rojan xwarin û vexwarina wê jî dikin baceyê. Û bi kerpîçan dîwarekî li ber çêdikin.

Pismamê Kêzê jî pir daxwaz dikiriyê ku bi dotmama xwe re bizewice lê wê qebûl nedikiriyê. Ji ber wê jî ev pir aciz bûye. Hertim daxwaz dikiriyê ku zîyanekê bide wê.

Dema leşgerê yonan hatin ketin

**Va hekata min ji pîrika xwe bihistibû. Çend pîrejinên gundî me jî ev hekat rast kirin. Lê ev rast bû an jî ji ber politikayên tirkan ev ketibû nav gel, nayê zanîn. Min stran ji bîr kiriyê. Hekat bi versiyoneka din bi tirkî jî tê gotin. Di versiyana tirkî da navê jinê Kezban e. Dema di behrê da berva İzmirê tê, her sê zarokên xwe davêje behrê û dibêje: "Ma bizrî yonan bi min re nê welatê min."*

gund, ew hemû mêran li meydana gund berhev dikin û dîtînen xwe û hatina xwe ji wan re eşkere dikin. Ji bo xwarina leşgeran û yêmê hespên xwe alîkarîyê dixwazin. Di mala kê da çend kes hene gerek gundî wan agahdar bikin. Sozê didin wan ku eger ew tu îxbar û îxanete nekin, tu zerar û zîyanê nadin mal û canê wan. Gundî li hev kom dibin û biryarê digirin ku her malek pezekî bide wan û ji bo hespan jî mêrg, ka û malbatên dewlemend jî ceh bide.

Dema gundî ji bo xorintên xwe wan agahdar dikin, bavê Kêzê behsa wê nake. Leşger jî bi mal mal digerin, mêze dikin. Pismamê qîzê tere ba serleşker û mala apê xwe îxbar dike. Behsa vêşerandina(veşartina) dotmama xwe û derewên apê xwe dike. Serleşker hema fermanê dide û leşkerê xwe dişîne malê. Mal tê kontrolkirin. Dîwarê ku nû hatî lêkirin tê dîtîn. Leşger dîwar dixelînin û Kêza wek roj dibiriqî derdixin, dibin ba serleşgerê xwe û bavê wê jî binçav dikin.

Dema serleşker rindê dibine pir kêfxwaş dibe. Bavê Kêzê tê êşkencekirin. Serleşker ji bo kêfa xwe, wê li ba xwe digire. Yonan terin û serleşker rindê bi xwe re dibe.

Ji bo birina Kêzê gundî pir aciz

û bêçarê dimînin. Ji ber ku namûsa wan dikeve bin destê yonan, ciwanên xwe bi dizikî dişînin şer. Diya Kêzê bêzar dimîne û ji ber girî çavekî xwe kor dibe. Dema jinên cîran daxwaz dikin wê îşmar bikin vê stranê tîne ziman.

Îşbû îşbû, Kêzê îşbû

Yonan ji mala xwe yermîş bû.

Ji Enqerê re li têtê xin

Îrz û heya batmîş bû.

Wextekê bi şûnda yonan di şerê Anatolîyê de têtê terin û paşda berwa behra rojava direvin. Serleşger qîza kurd bi keştîyekê bi xwe re dibe welatê xwe. Li wir pê ra dizewice. Wan li welatê Yonan, li bajarê Athenayê dijîn û sê lawên wan çêdibin.

Çavên Kêzê hertim li behrê bûye. Ji zarokên xwe re bi zimanê dayîka xwe stran û hekat gotine. Herroj girîyaye. Lê merê wê nexwastîye ku ew bi zarokên xwe re bi kurdi deng bike. Ji bo wê jî di malê da ji bo Kêz bi zimanê yonanî hîn be kursên ziman tê dayîn û zarok bi dayîka xwe re mecbûr dibin ku yonanî xeber bidin.

Çend salan bi şûnda rojeka havînê jina kurd li kêleka behrê bi lawên xwe

va gerekê dike. Li kêleka behrê kesên bi tirkî deng dikin dibîne û dixwaze bi wan re deng bike. Dema jina kurd tirkan silav dike, ji ber nezanîna xwe ya tirkî, aciz dibe.

Yek ji wan jî kurd dertê. Ew jê dipirsin ku ew çawa hatiye wan deran. Çîroka xwe bi alîkarîya wî kesê kurd ji wan re eşkere dike. Ew pir pê dêşin. Dilê wan xemgîn dibe. Kêz bi wan re dibêje:

– Ez dixwazim bi we re herim welatê xwe. Pera bidim we û hûn bi dizikî min bibin welatê min. Tirk ditirsîn lê ev daxwaza wê di dile wan de êşekê çêdike. Ew dibêjin, em çend rojan li vir in. Gerek em bifikirin.

Jina kurd tere mala xwe. Evarê xew nakeve çavên wê. Roja din carek din tê cem karkerên keştiyê. Biryara xwe carek din ji wan re dibêje. Ew qebûl dikin. Kêzê li mala xwe zêr û zîvê xwe digire, roja ku derkevin rîya Anatolîyê, ji zarokên xwe re dibêje:

– Em ê îro herin behrê û bi keştiyê bigerin. Ew bi alîkarîya karkeran bi dizikî li keştiyê sîyar dibin. Kêz ji zarokên xwe pir aciz dibe. Dixwaze wan bikuje. Çend rojan bi şûnda keştî tê bajarê Îzmirê yê welatê Tirkîyê. Kêzê zêr û zîvên xwe dide karkerên keştiyê. Bi alîkarîya wan jî tere Enqerê û gundê xwe ba malbata xwe.

AGAHDARYEKE GIRÎNG

Em dixwazin di her hejmareke xwe de, ji cil û bergên kurdên Anatoliya Navîn wêneyekî kevn di *Bîrnebûnê* de biweşînin. Bi vî awayî em ê hem bi tevgirêdana kurdên Anatoliya Navîn bizanin, hem jî em ê hay jê hebin ku kincên wan ên berê bi çi awayî ne.

Bi rîca û bi kêfxweşî em bi hemû kurdên Anatoliya Navîn didin zanîn ku: wêneyên kesên ji malbatê (jin-mêr), bi kinc û tevgirêdanên kurmançiyê li ba we hebin, ji kerema xwe ji me re kopiyekê bi rê bikin. Bi vê yekê em ê bi dewlenediya tevgirêdana xwe bizanin û em ê wan kesan careke din bi bîr bînin.

Redaksiyon

Jîyana xortaniyê: Pîvank

Nuh Ateş

Li gundê Xelika, xortên zemanê min biharê diçûn pîvanka (pîvok, pîvonk). Ez jî pir çûm pîvanka û bûme şahîdê serhatîyên gera li pîvanka. Vîqasî ku di bîra min da maye, biharê xortên gund yê mal û mihelêyên cîran kom diwûn û diçûn pîvanka. Sewa vê, ew jî gund şeş û heft kîlometro bi dûr diketin. Hîngê xort diçûn xilf, gizerê bejî, kuvanik û kerenga jî. Keçîk û bûk ne diçûn pîvanka, ew pirtir diçûn emtirşik û merdîmelax û xerdelê.

Pîvank kulîlkeke narîn û bi şuhret e. Ew ê reng bi reng e, geh sipî geh jî mor û zer e. Mîna gul û çiçekên din yê bejî, ew pirtir li tunc û qerecan û li nav xozanan (aniz) jî dirûze û tê xwarinê. Ku wextê xwe hat, gula pîvankê bi pelên xwe yê hêşîn va derdikevin ser herdê. Kokê pîvankê kêmtirî bihostekê di herdê da ye. Serîyê kokê pîvankê qîlot û vîqasî pişkulekê ye. Me qalikê kokê pîvankê yê qehwereng sipî dikir û pelên wê yê mîna dezîyê zirav jê vedidan û yê mayî dixwar. Tamê xwe pir xweş bû. Carnan me pîvankên sipîkirî, serî li hêlekê û boç li hêlekê di hev girêdandan mîna gulîyekî dihanan.

Her xortekî çoyekî xwe yê pîvanka hebû. Serîyê çoyê berve jêr tûjkirî bû. Bi çoyê, me pîvank jî herdê radiki-

rin. Pozî çoyê tûjkirî me ber dida herdê. Sewê ku çoyê rind bi herdê da here xwarê me bi destekî xwe bi serê çoyê jor û bi destê din jî bi nava çoyê digirt û bi zikê xwe bi çoyê ra dina. Bi zikê bi çoyê rananê zikê me diêşî.

Li ser êş û talukeyên ji vê melê da, qala serhatîyên bi tirs dikirin. Ku ez ne yî şaş bim, kilamek hewû, digotin ew ê li ser lawikekî ku çûye pîvanka û bi çoyê jî zik da birindar bûye yan miriye hatiye stran. Çend rêzên wê yê ku di bîra min da mayî ew in:

*Memo Memo Memo lawooo
li terlê golê ramedîyawooo
pîyê rastê di bin da mawooo
bi yê çepê li ber xwe dawooo*

Em li cihê kû pîvank li dirûztin belav dibûn û bi çavên belkirî li pîvankan digerîyan. Li gorê nîstî û edetên hîngê me rembil diavêt. Bi nowê, her xortekî çoyê xwe bi nêta ku çoyê wî li cihêkî pîvank pir lê rûztî bê xwarê, pît berve hewa diavêt. Di pey va jî hema dibezî cihê ku çoyê wî li ketiye xwarê û ew dera ji xwe ra xelkeqî çizî dikir. Ew dera dibû milk û nesîbê wî û ew li wir li pîvanka digerîya. Va merasîma dubare û sêbare dibû.

Rojekê, wexta pîvanka wû û heyamî xwaş bû, ez jî tevê, xortên meheleyê kome ser hev bûn û çûne

pîvankan. Me qerar dabû, li gorê daxwaz û fermanê serdarê xortên miheleye, Hemîdo em ê berva axzê yaylê Oskê Osmên biçûyana pîvanka. Li wir him li tûnc û qeracên navbera zevîyan û him ji li nav xozanan pîvank pir dirûztin. Zevîya Çuçê li wir bû û li nav wê pîvank pir wûn. Hemîdo serdarê xortên mehelê wû. Xortekî bi hêrs û tûj bû. Gotina wî ferman bû. Li ber wî helnanê ra bê tehemul wû. Li gora heşgihêştina xortaniya wê wextê, edeleteke wî ya primitîv hewû.

Me tevderiyên xwe kirin. Her xortekî çiqinek xwe hewû. Çiqin geh destmalek geh jî turik û parzinek wû û tê da tiştê xwarinê weşartiwû. Xwarin pir cara çolerûn, hek û pîzav wûn. Berî nivro me da rê. Em di newalê kêçel ra derbas bûn. Li alîyê jor yê zevîyê malê Hecî, me merasên (sol) xwe êxistin û kirin herdê û xwelî bi ser kir. Bi merasan di nav zevî û şûvan (hêrgan) ra bi rê çûyîn ê bi zehmet wû. Xwelîya teze bi binê merasan da dinûskî û pê nig li meriva giran diwûn. Pêxas bi rê çûyîn jî bi zehmet wû lê bi zewq wû jî. Bi nigên xas û derdawên helmaştî meriv xwe pê sivik û hêşyar hîs dikir. Ku te pêxas pêle herdê dina, sêrinîya herdê li nav canê te belav dibû.

Bi lez û bez em gihêştin cîhê ku em ê biçûyana. Her kesekî li ber xwe dida ku ji yê din pirtir pîvankan rake. Em ketibûn pêşbazîya pîvankan. Me rembîl avêt û herd xelkekî bir û parve kir.

Me têr pîvank hel kirin.

Wext rabirt, danê evarê em vege-rîyan û hatin şûna ku me meras lê kiriwûn herdê. Li wir em gavakê man, me vesinîya xwe helna. Pêçekê bi şûn da, Hemîdo got, „her kes pîvankên xwe bihêjmire!“. Her yekî ji me pîvankên xwe hêjmartin. Kesê ku pirtir pîvank helkirî Miçoyê Elî bû û di pey wî birayê wî Oso pir pîvanka berehev kiriwûn. Her du bira jî pir jîr û destpît wûn. Yê ku ji me gîştkan hendiktir pîvank rakirî Meho wû. Vîqasî ku tê bira min, wî 75 pîvank rakiriwûn.

Hemîdo got, “her kes ji pîvankên xwe 75an ji xwe ra vede yê mayî bavê ser vê destmalê û em ê wana li hev adil parve kin û parê me gîştkan bikin yek!” Dûv ra, wî destmala xwe li herdê rêxist. Edeleta Hemîdo ne bi dilê Miço û birayê wî bû. Ew bi parvekirineke bi vê şeklê razi nebûn. Miço got, “Xwedêkî me heqê kê xwarîyê? Pîvankên ku me bi dest û pîyên xwe helkirî heqe me ye!” Oso jî xwe da pişta wî.

Li ser vê, di navbera Hemîdo û berdevkên wî û her du birayan da şorên nexwaş hatin kirin û hing derket. Miço û Oso ji ya xwe danegerîn û rabûn ji koma hevalan veqetîyan û çûn mal. Yê mayî, ez jî tevê, bi gura Hemîdo kirin û para pîvankên xwe wekî hev kirin û paşê dev dana rîya gund.

Elmanya, 15.03.2011

Li rojava tişteki nû tune

gotin em bira nin
hezar gund şewitandin

me got em wek xwang û bira nin
hezar gund şewitandin

gotin em goşt û neynûk in
hezar gund şewitandin

me got em wek goşt û neynûk in
hezar gund şewitandin

gotin me keç dan û sandine
hezar gund şewitandin

me jî got me keç dan û sandine
hezar gund şewitandin

gotin em î ji ometê muhammed in
hezar gund şewitandin

me jî got em î ji ometê muhammed in
hezar gund şewitandin.

velhasil
bi hezaran gund şewitandin

Sevfi Doğan

Arzûyên Jankêş

lê lê kezîzerê
ez êş û janên evîna dilê xwe yê ehmeq
mîna secadeyek reş
li ber lingên te yên narîn
radixim
germa dengê gewriya te
di paranteza deftera çaxên westiyayî de
diparêzim
konê hesreta xwe yê koçber
li ser dermanê lêvên te yên hingivî
vedigirim
were bi lezeta zimanê şîrîn
li ser birîna kezeba min
duaya nêmeja nûraniyê
bixwîne
bi bejna xwe ya fodil cîlweyên nazdar
li dor xemkêşiya awirên min
bigerîne
riya hezkirina newalên pêşîra xwe
ji min re veke
qêrîna dergûşa nava dilê reben
aşt bike
tu
him dilê min yê şûm
li bendemana xwe nexweş dikî
û him jî bi bedewiya bejna zirav
şewata birîna cîgera min derman dikî
li hesretkêşiya te
gul û nêrgîz û sosin
li gulîstanan êdî napişkin
were bibe
pirpirika biharên hestên fedyok
û li ser çiçekên bedena çilmisî

venîşe
bibe dermanê şaxê kul û derdan
xewna şev û rojên perîşan
çirûska awirên jankêş
bibe melhema çokên qerimî
teseliya qeyrana giyan
zelaliya ava çemên şêlû
bibe şewqa tîrêjên qiblegeha min
herika kaniya helbesta nîvco mayî
zimanê çîrokên dapîra min ya jibîrbûyî
bibe fala çarenûsa dahatûya min
peyva ferhenga destanên berbabûyî
lorîna stranên welatê dengbêjan
bibe stûna koza malwêraniya min
ez
serma laşê xwe dispêrim
keservedana qefesa te ya germ
li seyrana zozanên bêxwedî
ber bi govenda xemla bûkaniya te ve
dimeşim
tiliyên xwe yên lertzok
li ser şopa kenê te ya şahane
digerînim
xunava şehweta lêvên qelişî
li ser navika te ya nermik
diherikînim
li ber sînga te ya qedîfe
ji sermestiya eşqa şeydayê
dîn û har dibim
li kalbûna salên bêteqet
sewta êvarên te yên xweşik û nazik
diramim

Xizan Şilan

2010-05-05, Stockholm

Hey lê Xezal

Îbrahim Korkmaz

Hey lê Xezal, ez ê konê malê bavê xwe terk kim
Ez ê herime serê çiya, ji te re bayîn kim
Eger yara min dengê min nabîze
Ez ê bi çûçika Xwedê te re silav kim

Hey lê Xezal, ji bo te bûme koçer im
Li çiya û baniya li te digirim
Were keviya mala min rûne
Stêrên çavê min diherike bimalîne

Hey lê Xezal, ez ê simêlê xwe reş badim
Ez ê nîşangeha zêrînê hustî te da dadim
Eger yara min pê qîym nabe
Ez ê gerdenê mircanî ser sînga te da berdim.

10.09.2011 / Danmark

Rojek ji rojiyê, terawî û okey

Ecevit Yildirim

Dawiya salên 80î, li gundekî Almanyê meha rojî û remezanê bû.

Em jî çar hevalên xort bûn. Faro, Miço, Ehmed û ez.

Faro ji Altilerê lawkê Hecî Osî Îwikê bû. Miço ji Omera lawkê Hecî Kewikê û Ehmed jî birayê wî yê piçûk bû.

Di nava me da, Miço hevalê me yê herî mezin bû. Ew bi qasî du-sê salan ji me mezintir bû. Ne tenê bi sala, bi rabûn û rûniştina xwe jî, Miço dixwest xwe wek mezinekî nîşan bide. Çi li dilê dê û bavên me dihat, wî wer dikir.

Şîretên ku dê û bavên me li me dikirin, Ehmed, Faro û min me piştguh dikir. Lê belê Miço bê qisûr xwe lê digirt. Bi taybetî jî di mijarên dîni de Miço pir hesas bû. Gava me digot em herin xwe li avê xin, Miço digot: “Herkes xwe li wir tazî dike, eyb e û bi gune ye!” Yan jî gava me digot; Em herin bi şev ji xwe ra tenekê bigerin, Miço dîsa li gor referansên dîni li dij derdiket.

Rehmetiyê Hecî Kewikê ji Miço pir bi hêvî bû û digot: „Ji Miçkî me, mêrekî cimata wê bi derkeve!”

Miço tenê di mijarekê de şîretên

dê û bavên me ji bîr dikirin. Ew jî okey bû. Miço lîstikvanekî okey yê baş bû. Gava Miço bi okeyê dilîst, xwe ji bîr dikir. Bi ruh û can dikete nav. Miço bi şev û ro okey bilîsta jê têt nedibû.

Rokê dê û bavên wî bi hev ra çûn serdana malbateke nas li bajarekî dûr.

Em jî wê rokê bi tenê man. Li derva eyam pir germ bû. Li ezmana ewrek tenê jî tunebû.

Em bi destekî zû li hev civiyan û ketin nav mînaqêşeya plan û programa rojê.

Faro înnîsyatif wergirt û got: „Îro eyam pir germ e. Heta fitar tê, em ji xwe ra herin xwe li avê xin û dûra jî em ê werin xwarina xwe ya ji bo fitarê hazir kin.”

Miço cîlê li dij derket û got: „Di vê roja bimbarek a remezanê de karê me li nav taziyan çi ye? Herkesî xwe daye ser nimê û quranê, tu jî qala xweliavêxistinê dikî. Bi Xudê pir bi gune ye!”

Pêşniyara Faro di cîh de bû. Faro, a di dilê me de anîbû ziman. Ji ber em gîştik bi rojî bûn û eyam jî pir germ bû. Me ê bi pêşniyara Faro heta

dema fitarê xwe hênik bigirta. De tu were wê, me ji Miço nediwêrî.

Miço bi wê jî nema û got: “Em ê îro heta dema fitarê, avdesta xwe helînin, quranê xwe vekin, quranê bixwînin û nimêya xwe bikin. Bila sewaba me zêde bibe. Em ê mikafata wê li dinya alî dîn bibînin.”

Pêşniyara Miço qet ne li gora dilê me bû. Lê belê me Miço jî nas dikir. Miço carekê bi ya xwe kir, ne mimkîn bû jê vegere.

Ehmed, Faro û min, me bi awayekî bêçare li çavên hev mês dikir.

Dû ra Ehmed bi dengê nizm pêşniyareke xwe kir û got: “Em meresên xwe li pê kin û herin li qada topê ji xwe ra bi topê bilîzin.”

Miçê me bi wê pêşniyarê jî serê xwe li ba kir û nehate ser.

Ez difikirîm ku Miço çing ji ya wî bikim. Min di ber xwe da got, Miço were ser, were ser, yê bi okeyê were ser.

Min got: “Miço, kes ji me naxwaze quran û qesîdeyan bixwîne. Madem tu naxwazî em herin xwe li avê xin, wê çaxê em isqartayên okeyê derxin û ji xwe ra okeyê bilîzin. Ji xwe em çar kes in jî.”

Gava Miço navê okeyê bihîst, kir kume kum, sist bû û got: “Yaw okey di eslê xwe da ji kar û lîstokên şeytan e. Him di vê rojî û remezanê de jî, gunehên wê du cara li rojên din tên hesapkirin.”

Faro hevalekî zarxweş bû. Ji hal û rewşa Miço anîbû der û got: „Lo Miço, em niha gotinê zêde dirêj nekin. Hîn ku eyam germ e, tu were em herin xwe li avê xin. Gava dema fitarê jî nêzik bû, em ê werin mal, xwarina xwe hazir kin û fitara xwe vekin. Dûra jî em ê ji xwe ra heta sora okeyê bilîzin!“

Miçê me di saya okeyê de nerm bûbû. Li Faro jî vegeriya û got: “Ez ê pêşniyara te qebûl bikim. Lê şerteka min jî heye!“

Em ji hêlekê ve bi nermbûna Miço şa dibûn. Lê ji hêla din ve jî me şerta wî meraq dikir.

Faro bi zimanê xwe yê xweş got: “De qurbana canê te, te şert li me danîne me qebûl nekiriye. Em ê xwe qurbana şerta te bikin lo.”

Miço got: “Şerta min ew e ku gava me fitar vekir, em ê weke cimat nimêya terawiya bi hev ra bikin.”

Kêfa me gîştika hatibû şûnê. Me Miço ji ya wî kiribû û rê jî li me hatibû vekirin ku em herin xwe li avê xin.

Min got: “Lo Miço, ew çi şor e? Ma canê te sax be lo. Ma tu tirsra te ya nimêya terawiya nebe. Ku em niha çûn me xwe li avê xist û em bi xwe de hatin, em ê ji te ra bi cimat bin jî, em ê nimê jî bikin. Him jî bi ezan û qamed. Bi ser da jî em ê te bikin îmâm ku ma sewabên te deh caran li yê me bin.”

Me karekî pir zehmet biribû serî. Me Miço ji ya wî kiribû. Loma jî şabûneke mezin di dev û ruyê me geriyabû. Tenê dol û zirne ji me kêmbû.

Me bi lez kinc û kolên xwe yê avê ber hev kirin. Em li bisikletên xwe siwar bûn û em ber bi cihê xwe-liavêxistinê ketin rê.

Di salonê de em bi saetan di nav avê de man. Me tam ji avê derdixist. Di saya avê de me xwe ji germa li derva jî parastibû.

Li gor lihevkirina me diviyabû ku em vegerin mal û xwarina fitarê hazir bikin. Ji xwe zikê me jî êdî birçî bûbû.

Gava em hatin mal herkesî karek girte ser xwe. Yekî ji me meyîr, yekî goşt, yekî zad, yekî jî salate çêkir û me xwarina xwe hazir kir.

Tam di dema xwe de xwarina me li ser masê hazir bû. Em gî li ser masê civiyabûn. Bi vebûna fitarê ve me dest bi xwarinê kir. Ne di tabaxan û ne jî di biroşan de me tiştê nehîştibû. Me binê tabax û biroşan wekî ku ji qitlixiyê filitîbûn rêş kiribû.

Me zikê xwe heta dêv têr kiribû. Ji ber xwarina pir û zêde giraniyekê dabû ser me. Her yekî me xwe li ser qoltixekê dirêj kiribû.

Piştî xwarinê Miço got: “Xortno piştî fitarê dema nimêya şîva ye. Ji

xwe we nimêya nivro û êvarê jî bi avê de bir.”

Me bi ro ya di dilê xwe kiribû. Me xwe li avê xistibû. Niha jî kesî ji me dil tunebû ku nimê bike.

Ji ber wê jî wekî ku me tiştê nebihîstibe, tu deng ji me derneket. Li ser wê Miço banga xwe dúbare kir û got: “Xortno, de haydê zû kin, nimê li benda we ye.”

Min Miço nas dikir. Ku wî carekê bi ya xwe kir, karê me zor bû. Min di ber xwe da tê birîbû ku tenê xapînokek dikane me ji nimêya Miço xelas bike. Min berê xwe berve Miço kir û got: “Miço te avdest kir?”

Miço got: “Erê, erê. Min avdest kiriye.”

Min got: “Wê çaxê tu here dest pê bike, em avdest bikin em jî tèn.”

Miço ji xapînoka min neanî der û çû cila xwe ya weke secade li xaniyê din rêxist û dest bi nimê kir.

Ku çing Miço dest bi nimê kir, min isqartayên okeyê derxistin.

Min got : “Hevalno, Miçoyê îşev serê me bi nimê û terawiya bêşîne. Tenê rêyek heye ku em xwe jê xelas kin, ew jî okey e.”

Ehmed û Faro jî ez erê kirim. Hîn ku Miço nimê teva nekiribû me bi sê kesan dest bi listina okeyê kir.

Gava Miço nimê teva kir û hate cem me, mês kir ku çî mês ke, em gî li ser okeyê rûniştine.

Miço got: “We nimêya xwe çi zû teva kir lo?”

Faro got: “Miço heyran dengê xwe meke lo. Tu nabînî elemanekî me kême e. De were em li benda te ne ha.”

Miço vê carê pê li xapînoka me nekir û got: “Hûn dizanin, ji bo wextek nimê li dinya alî din çiqas ceza lê tê birîn? Hûn ê ji bo vê nimêya bi pênc deqîqeyan, tam 80 hezar sal di arê cehnemê de bişewitin. Dilê min bi we dişewite. Vê yekê rind bizanin!”

Min got: “Miço canê te sax be lo. Emê so ji bo vê nimêyê, qezakê bikin û xwe jê xelas kin. De were nazîya meke lo.”

Miço got: “Na, na....ez vê gavê li ser okeyê rûnanim. Ji ber ku me hîn terawî nekiriye. We bi xwe soz dabû ku hûn ê weke cimat nimêya terawîya bikin.”

Li ser wê Ehmed jî got: “Em hîn jî li ser soza xwe ne. Kengî dema wê hat, em ê terawîya xwe jî bikin.”

Miço ji hêlekê ve canê xwe diçû ji bo okeyê, lê ji hêla din ve jî dizanîbû ku ew carekê li ser okeyê rûnişt, ji bo terawîya be jî ji ser ranedibû.

Loma jî li gor xwe qirareke rast da û got: “Ez niha dengê xwe nakim. Ez ê vekişim quncikê xwe û heta dema terawiyê tê, ji xwe ra tenekê ji quranê bixwînim. Ez ê wê çaxê bibînim ka

hûn li ser soza xwe dadiwestin yan jî na!”

Bi wî awayî dema terawîya hat û Miço jî ji şûna xwe rabû hat ba me û got: “Hevalno, dema bicîhanîna soza we hat. Ez dixwazim camêriya we bibînim.”

Ji Miço xelasî tunebû. Heta wê gavê me rind ber xwe dabû. Lê niha em ketibûn destê wî. Bêçare em ji ser okeyê rabûn û me hazîriya nimêya terawiyê kir. Me avdesta xwe kir, cilên xwe raxistin, berê xwe ber bi qiblê kir û bi awayeke rûniştî ketin rêzê.

Di nava me da yê herî sunerm Ehmed bû. Miço jî ew dizanîbû û loma jî jê xwest ku ew ezanê bixwîne û qamedê bike.

Miço bi xwe jî bi awayeke serkeftî û ji xwe bi bawer telika xwe da ser serê xwe. Mîna îmamekî rast derbasî pêşîya me bû û li Ehmed îşaret kir ku ezanê bixwîne.

Ehmedê reben rabû ser pîya û dest bi xwendina ezanê kir: “*Ellahû ekber, ellahû ekber...*”

Ku çîng Ehmed dest bi ezanê kir, kenekî bi Faroyê me girt. Faro li Ehmed mês dikir û dikeniya.

Min kuta Faro û got: “Lawo te serî xwariye, tu çi derziyê di Miço ra dikî. Bi Xudê carekê cina di Miço ra girtin, terawîya teva nake ha.

Lê belê ne xema Faroyê me bû.

Wî ji xwe ra lîstokek dibû û hîkehîk bû dikeniya.

Gava Ehmed ezan xwend û teva kir, Miço berê xwe ber bi Faro kir û got: “Em ê niha nimêya xwe bikin, lê ez naxwazim ji tu kesî dengê bibhîzim, tamam!”

Faro jî wekî ku bê erê serê xwe li ba kir. Miço rabû ser xwe berê da qiblê. Tevî wê em jî rabûn û me jî berê xwe da qiblê û li bendê bûn ku Miço dest bi nimê bike.

Miço destê xwe rakir, da bin guhê xwe, ullahûekbera xwe anî û destê xwe girê dan.

De tu were wê ku Miço çing go ullahû ekber, Faro dîsa kir hîkehîk.

Gava Miço ji bo çûyina rikûyê careke din got ullahûekber û xwar ve hat, Faro jî jê nema û careke din dest bi hîkehîka xwe kir.

Bi gotina Miço ya semîallahûli-melhamide, Faro careke din keniya. Her ku Miço di nimê da tiştek digot Faro pê dikeniya. Bi rû da jî dikuta min û wekî ku bê li Miço mês ke, bi serê xwe îşmara Miço dikir.

Pişti demekê êdî min jî xwe negirt û ez jî tev li Faro bûm û em bihev ra dikeniyen. Her ku Miço digot ullahûekber, Faro û ez, em pê dikeniyen.

Ken û dengê me her ku diçû bilindtir dibû. Bi ullahûekbera Miço, kenê me jî pê ra hazir bû.

Di berdewamiya nimê da, êdî ne lazim bû Miço tiştekî bê. Em êdî bi xwe bi xwe bi hev dikeniyen. Wek nexweşiyek têgerok kenê me di Ehmed jî geriyabû û ew jî dikeniya.

Me êdî dev ji rêz û nimê berdabû û wek cimat em tenê dikeniyen.

Li ser wê, Miço bê ku silava xwe bidê nimê terikand. Berê xwe ber ve me kir, telika xwe ji serê xwe kir, ber ve me çeng kir û got: “Lo malneketino, va çi ye lo, eyb e yaw. Ser û binê wê me yê terawiyeye xwe bikira yaw. Çi hatiye dawestiyaye we hîkehîk e û hûn dikenin, hallahalla...”

Ez ne dibim îmam, ne nimê dikim, ne terawiya dikim û ne jî tiştekî din. Ez qet tu tiştî jî nakim...

Bi hêrs û terikandina Miço ya nimê, dengê kenê me tevahiya xanî dagirtibû. Em ji xwe derbas bûbûn. Bi qasî ku em keniyabûn, ji çavên me hêsir dihatin.

Miço jî tenekê bi awayekî matmayî li me mês kir û dûra got; “Lo Ehmed, de here çayekê bi ser de, masê jî hazir ke û qet neke em ji xwe ra okeyê bilîzin.”

Di saya kenê Faro da em ji terawiya Miço xelas bûbûn û di berdewamiya şevê de em heta sora bi okeyê lîstibûn.

Ödev

mexlim keta hundirî sinifê
û em ji ber rabûn
wexte ku wî got rûnin em rûniştin
min destê xwe rakir
demakê destê min li hewa ma bi şunda mêxlîm destê min ferq kir
– rabe ser xwe bibêjê ka tu yî ku çi bibejî
hundirê sinifê yî tarî herkî çû tarî bû
û xwezîya devî min zîya bû
– yengê got hevalekî xwe jî hilda were arîkariya min bikin
ez û hevalê xwe mem ji sinifê filitîn
em î yanzdeh salî bûn
bihar e
meha avrîlê ye
ax, roj û av ketibûn destî hevdu
axa ku di bin berfê da qercimî
bi ava berf û baranê ruberî xwe dikenî
û buxa ku ji axê avis hildihat
bîhna zindîtîyê li dor û alîyan belav dikir
av li didanên tebîetê dilîst
li her derê karê biharê
dem dema serhildanê ajdarana ye
çûçikên koçber qirş di navberê nikulan da
vedigerin hêlînên xwe
mêşên higiv û mozên zer
li navbera gulên darê di baxçî mektebê
jihevdiçûyî difirîn
li ser kanîyê malê şêxê keçên berzewac
kincên reng û bi reng li xwe kiribûn
û porên wanan dibiriqî
ez û mem çûn mala mexlim
mala mexlim di lojmanake ku bi ser xanîyê mektebê ve bû
me bi xanima mêxlîm re got

mustafa xoca em şandin ku alikarîya te bikin
– baş bû ku hûn hatin
ez û mem tenekê rehat bûnî
mêxlîm duh ödevên heftî çûyî konrtol kirin
û telebên ku bersivên xwe ye çewt bûn zirt engeftin
îro jî mexlîmik li ödevên ku serî hefte da dayî kontrol bike
ödeva ku em rapor bikin gelek zêde û bi zehmet bû
”bayrak, toprak, asker, vatan, millet, sakarya, gazi, mîsakî milli”
varlığım türk varlığına armağan olsun”
her peyvekê û gotinek ê deh caran di hundirî
hevokekê da were bikaranîn
ez î ji serpehatiyên xwe da dizanim
nivîsên dirêj şaştiyên xwe gelek dibûn
xeletî çiqas zêda bûn hejmare çokan jî li gor wê pir dibûn
min nivîsên xwe gelek qut dinivîsandin
an jî qet nedinivîsandin
û wê metodê jî qabilîyeta nivîsandinê û berhemkarîya min
kuh kir. kuşt. tirsand. bend ava kirin. ruh li serî min teng kir
cêrge û cêrge
fireh û azad fikirîn felc kir
û heftê rengên hundirî min reş kir.

Seyfi Doğan

Ji bo bîranîna Av. Faik Candan

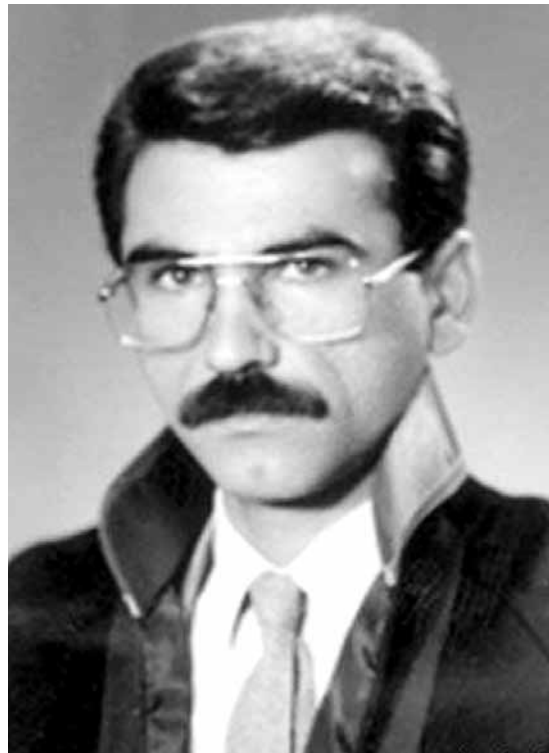
Mem Xelikan

Xortekî ji kurdên Anatolîyê û welatperwer bû. Wek her kurdekî bi rûmet, li nasnameya xwe xwedî derdiket. Ji bo mafên kurdan yên netewî, demokratîk, însanî û kesayetî, tev li xebata kurdan a netewî û demokratîk bû.

Faik di sala 12.04.1962an de li gundê bi navê Damlacika Mezin ya girêdayî Şereflikoçhisara qeza Ankarayê ji dayîk bû. Zanîngaha Hukukê xilas kir, dûra bû endamê Baroya Ankarayê û dest bi parêzerîyê kir. Ji xebata xwe ya netewî û demokratîk tu caran bi dûr neket.

Di navbera 15.02.1991 / 19.05.1995an de seroktîya HEPa qeza Keçiörenê kir. Û ji 19.05.1995an hetanî 12.10.1992an serokê HEPê ya bajarê Ankara wû. Wî ji wek her kurdekî bi rûmet û welatperwer, ji bo nasname û mafên netewî û demokratîk xebat dikir. Lê wek her ronakbîrekî kurd, ew jî di çavên dijmin de stîri bû.

Rojeke îne (02.12.1994) li Ankara-Sihhiyeyê, dû nîvrojê ji bo ku here bankayê, ji sekretera xwe

Av. Faik Candan.

veqetîya û ji wê rojê şuva, jê tu xeber nehatin girtin. Meriyekî li revandinê ew dîtî: "Çar meriyan ew kirin erebeyeke ku merqeya wê Renault Toros û reng spî, û ew revandin. Wî got: "Ez Av. Faik Candan im" îfade kir.

Di ber revandinê, bi telefon û nameyan dihat gefandin (Tehdit). Roja 13.12.1994an, li dora saet

14.00an li qezaya Balayê, li Zozanê Erginlerê (Gezeran Yaylasi) meyîtê wî ji aliyê şivanan ve di kortekê de hate dîtin. Di kortê de çavên wî bi qrevata wî girêdayî û li ser piştê ramedîyayî hate dîtin. Her wekî ku qetîlan mesajek didan xwenda û ronakbîrên kurdan. Di rapora adlî tipê de sê di serê wî û şeş qurşîn jî di bedena wî de hat tesbît kirin. Qurşînên ku kezeb û mêjoyê wî perçe kiribûn, di raporê de weke sebeba mirina wî hat nivîsandin.

Pirskirina dadstana komarê bi salan ajot. Lê negihîştin tu encamekê. Dosya wî jî di nav dosyên faîl-î nenas de hate veşartin. Bi ser îtirafên polîsê hêzên taybetî Ayhan Çarkın de dosya Faik, careke din hate germîyandin û ji aliyê dadstanê komarê ya taybetî li Ankarayê ve berdewam e.

Li amadekirina vê nivîsê, ez çûm cem çend hevalên Faik. Bîranînên wan yên bi Faik re hene. Yek ji wana Av. Levent Kanat bû. Got:

"Li sohbetekê, Faik ji min re got: *Rojekê, demokrasi dê were vî welatî, barê giranî li millên kurdan be.* Huro difikirim, pêvajoya ku me bi dû Faik re dît û em pê jîyan, gotina Faik rast derxist, bawer dikim herkes wer dizane û wer qebûl dike ku gotina

Faik rast derket."

Ji Av. Seycan Bozlakê jî min pirsî:

"Gelo bi çavên te Faik kî ye?"

Bersîva wê ev bû:

"Faik xortekî li Anatolîyê mezin bûyî, camêr û bêtirs, portreyê yekî xwenda û ronakbîrên kurda î baş dayî ber çavan, welatperwerekî pir zekî wû."

Dema Faik hate revandin û qetlîkirin wekîlê BDP Av. Murat Bozlak, serokê HADEPê yî giştî wû. Ji bo Faik min dîtinên wî jî girtin. Murat, dîtinên xwe weha anî ziman:

"Faik Candan, weke birayekî min bû: Dilxurt, camêr, humanîst, ji ya rast dizane qet dev bernade, welatperwerekî bi ar û namûs wû. Ewledekî kurdên Anatolîyê î egît wû. Ronakbîr û hukukzanekî baş wû. Rêhevalê min î sîyasî wû. Însanekî, dilsoz wû. Sîyasetmedar û rêberêkî mezin wû. Yek ji rêberên kurdên Anatolîyê bû ku di nav hêza kurdan ya sîyasî de cih girtibû. Xwe ji doza gelê xwe yê bi maf re gorî kiribû. Ji bo wê jî, di emrê xwe yî kurt de xebateke nayê jibîrîkirin da. Yên ew qetlîkirin jî, ji tirsê xwe re merivên wek Faik î xebatkar hedef digirtin. Li wê demê qetîlan, yên wek Faik gûca xwe ya îknakirinê zêde hedef girtin û qetlî kirin. Qetlîên ku ji

xebat û berxwedana Faik ditirsîyan, ew ji navbera me girtin birin. Ez wê demê serokê HADEPê yî giştî wûm. Her roj xeberên şehîdan dihatin. Ji wan xeberan yek jî, xebera şehedeta wî merivê bedew wû. Me birayê xwe Faik wenda kiriwû. Lê dema ez ji kurdên Anatolîyê, bi sedan, bi hezaran yên bi xebat û berxwedana wî ve girêdayî dibînim, zanim ku xebata wî vala neçûye. Hindik be jî, vava teselîya me ye. Ji şehîdê Kurdistanê û şehîdê kurdên Anatolîyê rêheval Faik Candan re silav be."

Li 17mîn salvegera qetlkirina wî, em şehîdê azadîya kurdan Faik Candan, bi bîr tînin.

Heval

*Dayê ji bîr meke
Navê mirinê sar e
Ji bo welat
Ew bi top û tîfingan were
Tu çavan şil meke
Dijmin î tîrsonek e
Bi çavên me yên vekirî
Me qurşîn nake
Dest û çavên me
Girêdin jî bi qrewatên me
Ew nikarin bikujin
Tîrsa dilên xwe
Ger dayîk Faîka mezin bikin
Di paşilên xwe
Heval Faik Candan
Parêzerê min î şervan
Bi çavên xwe yên girêdayî
Kîna min tû kir çavên wan.*

Not: Li amadekirina, vê nivîsê ji bo alîkarîya wî, ji Av. Levent Kanat re sipas dikim.

Mem Xelikan - 1995

Rosa Parks

Sevfi Doğan

Li kêleka camîyê, li hemberî dukanê xwe Hesênê Uskêyî (Hasan Çelik-kaya) li ser kursikî runiştîye. Min silava xwe dayê û li ser kursîyê boşî ku li kêlekê Hesên rûniştim. Kûçikên lingşewitî ji siyêkê direvîne siyekê. Qirikan li siyên daran û xaniyan dev vekiri, xwe ji germê diparastin.

Çend jin li ser kanîyê herîyê dişone û kurikê di hewzî kanîyê da ajniyê dikine.

Ew camîya ku ez li sîyê rûniştim di sala 1963an da hatîye avakirin. Li şunê camîya nû, camîyeke kevn hebû. Ew camîya ji kevirên reş hatibû avakirin û serî xwe bi kîrîşan girtibû. Ji kêleka rojava da merdiwanên xwe bi kevir habûn. Wexta azanê Xoca bi merdiwanan da heldikişt ser camîyê û ezan dida. Merdiwanê camîyê ji lawikan re cîhê lîstikê bû. Bi merdiwanan heldikiştin ser camîyê û bi zara xoca dikirin. Xaniyê camîyê gelek bilind bû. Ji bo dîroka camîyê hinek hêkat digotin. Yek ji wanan; berî ku eşîra Xelikan li wir bi cîh bibin, ew xaniyê camîyê habûye û kîlise bûye.

Herema ku Xelika li ser konî xwe vekirî, di gunê yûnanîyan de navê xwe Axylon bû ku mana xwe cihê bêdar e.

Cîhê ku gundê Xelika li ser ava bûyî, navê xwe Drya bû. Bi yûnanî mana Drya Darberû ye, bi tirkî jê re meşe ağacı dibêjin.

Di mîtolojiya yûnanî da Dryad hene. Dryad pêriyên dara ne. Dryada dar ji talûke û şewitandinê diparastin. Sifatî Dryade bi şeklê jinan tê tasvîrkirin.

Çimkî jin Xwedayên bereketê ne.

Wexta ku ez li sîya camîyê rûniştibûm, tişteki pir ecêb mêla min kişand. Min dît ku jin, keçik û bûk di derî paşîyê da li otobusa belediyê siwar dibine û mêr jî di derî pêşîyê da. Wexta ku min ew rewza dît, Rosa Parks hate bîra min.

Rosa Parks ê ji Yekîtîya Dewletên Amerîkayê bû. Esli xwe yî ji Afrîkayê ye. Yanî Afroamerîkanî ye.

Dem, dema neheqiyê ye! Dem, dema rasîsmê ye. Li pir herêman, bi taybêtî jî li başûrî YDA(Yekîtîya

Dewletên Amerîka) li mekteban, li restaurantan, li qehwan, di wesîteyên kolektîf da cîhên afroamerîkayan û sipîyan ji hevdu cûda bûn.

Wek nîmûne merî dikane qaîdên siwarbûna li otobosan bida. Gava ku li otobusan siwar dibûn, afroamerîkî ji derî paşîyê da li otobusan siwar dibûn û di hundirî eynê otobusê-da, cîhen afroamerîkîyan li paşîyê û cîhên sipîyan li pêşîya otobusê bûn.

Rojekê, Rosa Parks ji kar bi şunda, li otobusê siwar dibe û li cîhekî ku ji bo afroamerîkayîyan veqetandîne rûdine. Demekê bi şunda yekî sipî li otobusê siwar dibe, lê cîhên ku sipî lê rûdinin tiji bûne. Şofer, bi Rosa Parksê re dibê; "cîhê xwe bi rêwîyê sipî de" Rosa, wî emirî qebûl nake.

Ew helwesta Rosa Parksê li sala 1955an, li eyaleta Alabama, li bajarê Montgomeryê dibe. Ew bûyera Rosa Parksê dibe destpêka tekoşîna azadîya Afroamerîkîyan.

Demekê li ba Hesên rûniştîm bi şunda ketime hundirî parka li hemberî camîyê.

Cîyê parkê, berê dukan, axir û samanlixa mala Îdkî Eşê Asîye (İdris Dogan) û bexçê Mehmedî mala Heselmên (Mehmet Yerlikaya) bû. Darên zerdale di bexçe da habûn. Em kurik, wextê ku daran meywe

didan, bi dizî diketin herimê û me zerdal ji daran jêdikirin.

Umî Elî (Ömer Yildirim) di hundirî parkê da, marketeke xwe heye û tiştên rojane diforişe. Dema ku ez ketim hundirî parkê ku Umî bi çay demkirinê re mujlî e. Umê, çayê xwe taybetî bû. Semawerî xwe, xusîsî ji bajarekî herêma Behra Reş bianetî daye. Semawer bi daran germ dikir. Dar, bi tevşo hûr û hûr dibirîn û tavite zowê semawêr. Umê, ji çay demkirinê zewk heytena. Çay demkirina Umê, bi min wek ayînekê hat. Medîstasyon bû. Umê wextê xwe pê xweş dikir û dikete zikrê. Ji çay demkirinê nedigêşt ku kirîyarên xwe verêke. Kirîyarên Umê, dan û sandina xwe bi xwe dikrin û heqî tiştî ku kirî didan ser kursîya ber dukanê. Min mikêtîya xwe dayê ku gundîyan bi pîranî nan, hêk û av dikirîn.

Li hundirî parkê di quncikî berve mala Uskê Malê Şêxê da (Yusuf Kiliçkaya) mêrek bi çend zarokan ve li doralîyê masekê rûniştine. Min ji Umê pirs kir. Umê got; "Xocî gund Quranê bi ber zarokan têxe".

Min çaya xwe li ba Umê vexwar bi şunda, ji parkê derketim berve dukana Memî Malê Utê bi rê ketim.

2011-10-03

Mirîşka kolik

Ji yayla Delala (korkmazlar koyu) pênce şêst salan ber vê, du bira hebûne. Navê yekî Giro, yê din jî Beko bûye. Vana pir xizan bûne, vana bi jinên xwe û zarokên xwe va di malekê da dimînin. Wana çend pezên xwe û mirîşkên xwe hebûne. Mirîşka yek jî kolik bûye. Giro dilê xwe goşt xwestiye, dibê: dilê min goşt dixwaze, ez ê mirîşka kolik serjê bikim û bixwim.

Xanima wî Eyšê dibê: nabe, dibê: jina Beko Sultan ê me rezîl bike. Giro fam nake, mirîşka kolik bi Eyšê va li kortî Elîyê Hûso serjê dikin û dixwin. Di vê sirê da cîranek wana di kortî Elîyê Huso da dibîne û xeberê digîne Sultanê. Sultan orta gund da diqîre û dibarije. Û paşê sitranekê li ser wan dibêje:

Giro Giro, lingiro

Te mirîşka kolik çi kiro

Di korta Elîyê Huso da bi Eyšê va

Tev hev par kiro

vebêjer: *Sultan Dalan*

Mirina Piço û Qero

Ji gundê Turana, yayla malî Kêfkur Mistefayê mala Kêfkur (Piço) dimire. Gundên cîwarê tên şîna wî.

Mezinê yaylê mala Kêfkur Hecîyê Beto tê şînê, li keviya odê rûdine û bi mîvana ra eleqedar dibe.

Hecîyê Beto merîkî bekaşî ye, mîna Nesredîn Xoce. Gundî jê ra dibêjin *kurnaz* Hecî. Hecî tev cemata şînê rûdine, ji nişka va torinê xwe tê û dibê:

– Kalo, te hay jê heye çi bû?

Hecî dibê:

– Bi xêr be, çi bû, torinê min?

Torin dibê:

– Kalo kûçikê me Qero miriye.

Hecî dibêje:

– Wax wax wax... derda xwe da ser derda. Du Piço mir, îro jî Qero miriye.

Li ser vê yekê cemat ken û şînê tevhev dike.

berhevkar: *Îbrahim Korkmaz*

Ji weşanên Apecê kitêbeke nû: FÎDO

Navê kitbê: Fîdo

Nivîskar: Rojîn Zarg

Babet: Serpêhati

Kitêb 195 rûpel e û di nav weşanên Apecê de îsal 2011 hatiye çapkirin.

Li gor pêşgotina nivîskara kitêbê Rojîn Zargê, wê ev parçeyên ji jiyana Fîdo ji devê wî bihîstiye, guhdariya wî kiriye û welê ev kitêb nivîstiye.

Weke bîyografiya Fîdo, kitêb ji zaroktiya wî heta salmeziniya wî jî dirêj dibe û diherike. Di xwendinê de meriv baş serwest dibe ku ew her li ser karakterê xwe î xas û maye û tu carî jî nehatiye guhertin.

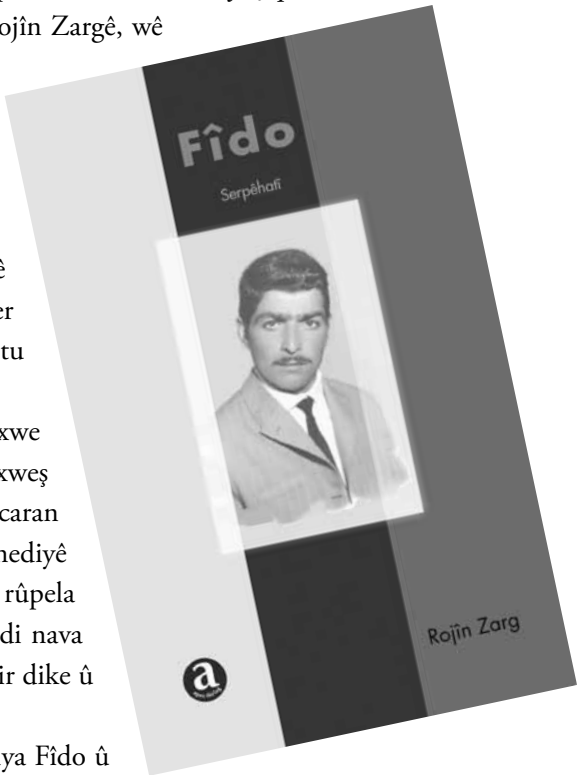
Jiyana Fîdo jiyaneke bi têra xwe dewlemend e: ji dem û dewranên xweş û nexweş, ji bûyerên tirajîk ku pirî caran vediguheze komediyê, an jî ji komediyê vedigere ser tirajediyê... kitêb ji rûpela pêşîn heta dawiyê bala xwendevan di nava pelên xwe de dihêle, mereqê lê xurtir dike û xwe dide xwendin.

Em ê li vir parçeyekî ji bîyografiya Fîdo û evê kitêbê ji bo xwendevanên xwe biveşînin.

ji kitêba Fîdo...

Xalanê diya min li Qonyayê bûn. Lê ji demeke pir zû ve ji gund derketibûn, çûbûn li wan deran bi cih bûbûn. Îcar hinek ciwanên gundê me hebûn, dema ew diçûn metropolan û bi paş ve dihatin ji me re digotin “ew der zehf xweş in.” Diçûn ji xwe re li wan deran

dixebitîn perekî baş bi dest dixistin û dihatin. Hinek ji wan jî diçûn êdî hînî nan û ava wan deran dibûn û nedixwestin bi paş ve werin. Dema wan wisa behsa xwe ji me re dikirin, îcar meraq bi me re jî çêdibû. Ez êdî piçekî mezin bûbûm. Rojekê min jî got:

– Ez ê herim.

Maliyên me gotin.

– Lawo tu neçe, tu îhtiyaciya me bi xebata te tuneje.

Min ji wan re got.

– Wele ez ê biçim û divê ez wan deran bîbînim.

Ya Xwedê û ez ketim ser riya xeribî û xurbetê. Nasek di rê de li nêzikî Dêrikê rastî min hat. Ji wî re digotin Mehemedê Şêxê. Dema Mehemedê Şêxê çav bi min xist, pirsra min kir û got.

– Xêr e xwarzî tu bi ku ve diçî?

– Xalê Mehemed wele ez diçim bajarê tirkan.

– Tu ê herî ku derê? Kîjan bajarê tirkan?

– Wele ji min re ferq nake. Ku derê dibe bila bibe. Tenê bila kar hebe û ez ji xwe re bixebitim.

– Ez diçim Qonyayê, tu bixwazî dikarî bi min re werî.

Em li stasyonê li benda trêne ne. Ez dikim ku ji meraqan bimirim. Min di jiyana xwe de qet trêne nedîtiye. Gundiyên me yên ku diçûn eskeriyê û yên ku diçûn aliyê tirkan kar dikirin, behsa trêne dikirin. Ji hesin e. Dirêj e û mezin e. Wek tesbîha Mele Îbrahîm bi hevdu ve girêdayîne û wek mar dikişikê. Dema tê û diçe dike fikefik guh li mirov ker dike. Dengê fikîna wê diçe heta tebeqa heftan. Bi hatina wê re

erd dilerize û xaniyên bajêr dihejin. Mirov hemû gundiyên derdora me bike hundirê wê tije nabe.

Min hew dît dengê fikefikekê ji dûr ve hat. Herkes rabû ser xwe. Xalê Mehemed got.

– Trêne hat, xwe amade bike em herin. Heyecan, tirs û lerzeke nedîtî bi min girt.

Min bi dengêkî lertzok got.

– Xalê Mehemed em niha çi dikin?

– Tişt tune bila kelecane bi te negre. Li vir 10-15 deqîqeyan disekine. Hinek rêwî peya dibin û piştê em ê lê siwar bibin. Tişt nabe. Ez li vir li cem te me.

Min hew dît tişteki reş wek çiya ji wir ve tê û dûmaneke reş bi ser ketiye û dike wîrqewîrq û fikefik û ber bi me ve tê. Bi rastî hesinên nêzikî me lerizîn, dengê tîngêting û zingezingê ji wan derdiket. Ez bizdiyam. Hat li hember me sekini. Xuşîneke xurt jê çû. Zingîn ji hesinên bin wê hatin. Derî vebûn û rêwî bi çente û eşayên xwe ve jê peya bûn. Way bavo! Çiqas mezin e û çiqas dirêj e. Bi sedan pencereyên wê hene. Ez lê matmayî mam û devê min vekiri maye. Min hew dît Xalê Mehemed niçande min.

– Kuro çi devê te ji hev çûye. Were em lê siwar bin û ji xwe re cih peyda bikin.

Ew li pêş û ez li paş em di nav

wê qelexê de hilkişyan û ketin odeyeke biçûk. Ya star di hundirê wê de eywan û di nav eywanan de jî bi sedan odayên biçûk li kêleka hev rêzkirî çêkirine. Me eşyayên xwe danî jor û em li hember hev li ber pencereyê rûniştin. Ez li hundir mêze dikim ev çi hîkmet e! Piştî min di pencereyê de li der mêze kir rêwî mirovên wan ên ku hatine wan bi rê dikin di penceran de serê xwe derxistine û bi deng dipeyivin. Hinek digirîn, hinek dikenin. Min hew dît dengê xurt ji trêne hat li fitikê xist. Carek din û carek din û leqiya û hindik mabû serê min li camê bikeve. Bi fikêfik, kufekuf, dûxan, deng û hêstrên çavan ketin nav hev û me bajar li pey xwe hişt. Rêwîtiya me çend rojan dom kir.

Ez ê li Qonyayê peya bim. Ji ber ku xelqên me yê welat zehf behsa vî bajarî dikin, dibêjin xweş e û kar jî li wir heye. Em hatin Eregliyê mala kirivê min. Sê şevan bûm mêvanê wan. Serê sibê radibim li kar digirim, kar dibînim wê roj dest bi kar dikim, roja din kes min nagire kar. Ez biçûk im û ji heqê kar baş nayê der. Ez bi emir şazdeh salî me. Ez hertim diçim mala kirivê xwe û tîm. Ez dibêjim mayîna min a li mala wan dibe ku ne bi dilê wan be. Roja dinê ez neçûm mala wan û li der ve mam. Mirovek hat ber serê min û pirsî.

– Tu çima li derve mayî?

– Ez xurbetçî me. Hatim li vir li kar digirim. Ev çend roj in tu karekî biçûk jî bi destê min neket û tu halê min dibînî. Ez li derve mam.

– Li vir sar e, tu guneh î, here ji xwe re li hindurê stasyonê bimîne.

Ez rabûm ser xwe, bi rastî ji xwe stasyon nêzikî min bû. Ez çûm min derî vekir ketim hundir. Sobe vêketiye kufekufa wê ye. Der û dorê wê wek sêla sor tu dê bêjî niha ji hev biteqe. Rêwî tîn û diçin. Min xwe li ser textên rûniştinê dirêj kir û ez li wê derê razam. Çend şevan wisa derbas bû. Piştî çend şevan bekişiyê wê derê hat û got.

– Êdî em te li vir nebînim.

Carnan ez dîsa diçûm ber sobeya stasyonê, lê bekişî ez dikirim der.

Kirivê min bihîstibû ku ez li stasyonê radizim, êvaran dihat cem min û digot: “Were em herin mal, tu çima wisa dikî? Li mal kes ji te ne aciz e. Tu ê li van deran nexweş bikevî. Ji me re jî dest nade ku tu li kuçan bimînî.”

Min di hêşê xwe de digot ez niha herim mala wan, siberoj ew ê zehf mineta xwe li min bikin. Li pey min bêjin “wî li vî bajarî nikarîbû xwe xwedî bikira. Li mala xelqê rûniştiye, ew wî xwedî dikin.”

Çend têbinî li ser 'MASUMLAR' ê

Nuh Ateş

„Burhan Sönmez'in İkinci romanı Masumlar 2011 yılında yayımlandı. Masumlar'da, "sır kitabı" taşıyan bir kadın, şiirlere inanır.

Uykusuz bir adam, mezarlıklardan ve ölümün kıyısından geçerek hayata tutunmaya çalışır. Herkesin bir sırrı ve günahı vardır. Adamla kadın, bir gün kaderin kırık köprüsünde karşılaşırlar. Kadın "kitap falı" bakar, adam kendi kendine bozkır türküleri mırıldanır.

Haymana Ovası'nda, Tahran'da ve Cambridge'te geçen hayatlar...

Burhan Sönmez, eski zamanların umudunu taşıyan bu romanda, farklı rüzgârların savurduğu çok sayıda kahramanı ustalıkla bir araya getiriyor. " (Çavkanî: malpera Burhan Sönmez)

Burhan Sönmez ji romana xwe ya li ser navê Masumlar nusheyek ji min ra wekî hediye şandiye. Di serî da, dixwazim Sewa vê kubarîyê wî berxwedar bikim. Burhan kurmancê Haymaneyê (Enqere) ye. Li Polatliyê çûye mektewê û li Stembulê xwendina Zanîngeha Hukukê teva kiriye. Demekê Parezerî (ewuqatî) û editörî kiriye. Û li Cambridge jî jiyaye.

Min romana wî bi hezkirî xwand. Wî esereke serkevtî anîye meydanê, mala wî ava be. Roman li ser zemînekî pir fereh, ji deşta Haymaneyê bigre hetanî Cambridgeya Britany-

ayê û ji wir jî hetanî Tehranê hatiye dagirtin. Pir mijarên ji hev cihê di romanê hatine bişûnkirin. Bîranînê bi xem, bextreşî û cirma reva dilketîyan, hezkirin û hesretên bendkirî, bêzarîya ji ber rev û rêwîtîyên berve xerîbîyê, wêranî û perîşanîya ji av û rûyên kûjtin û mirinîyê, sêwîtîya zarokan, şer û şiîr û xemên dilgirtina bi fedî ya Branî Tawo û Feruzehê.... rind di hev hatine girêdan û hunandin. Roman bi zimanekî hêsan û herikbar hatiye nivîsîn.

Nivê romanê li Haymaneyê derbas dibe. Ji figurên di romanê da pi-

ranî kurmancê hêla Haymaneyê ne. Xwendevanên Bîrnebûnê jî dizanin, pîranîya xumalîyên Haymaneyê kurd in. Gundê ku ez lê hatime dunyayê jî berê bi ser Haymaneyê va bû û paşê ew û hen gundên din ji Haymaneyê veqatandin û bi ser qezeya Kuluyê va berdan. Lewma pîr tiştên di romanê da bi min nas hatin. Nimûne, êş û mehçûpîya Mihemedê piçûk ya ji ber kurdbûnê û kincên dayika wî yên kurdî. Ma kurmanckî ku va serêşîya nehatiye serî heye? Mêrxasê romanê yê sereke, Branî Tawo bi xwe jî kurmanckî Haymaneyê ye. Piçûkxistina nasnameya kurdîtîyê û şer û berxwedanên giranbedel li

hember wê li ser wî çî tesîr kiriye û di jîyana wî da roleke çîng listiye, mixabin di romanê da qala vê pîr kêma hatiya kirin. Bi fikra min, ji vê hêlê da tozîkê zêde figurê Branî Tawo bihata nasandin baştir dibû. Di romanê da, kûjtin û mirinîyê şûneke pîr fereh girtiye. Li amance (hember) evqas kûjtî û mirî meriv dikane bibê, navê “Mirinîya Mesuman” jî ê rind li romanê bihata.

Carcaran meriv raste gotinên bi kurmanckî ji devê merivên figurê sereke tê. Meriv bi vê şa dibe û ji xwe bi xwe ra dibê, xwazka ev romana bi zimanê dê û bavê qehremanê romanê, Branî Tawo bihata nivîsandin.

Kurdî kurmancî pirtûka xwendin û hîndariyê 2:

Ji deh dersan pêk tê.

Di pêlêya pêşketî da kurdî hîn dike. Pirtûka yekem a destpêkê di sala 2004an da derketibû.

Ev 10 dersên pirtûka duyem bi van mijaran hîndariyê pêk tîne:

Ders 1: xuy û taybetiyên kesane

D2: Zarok dinivîsin: ”**Ew dixwazin bibin çi?**”

D3: medyaya kurdî,

D4: kurtejiyan û lêgerîn li kar,

D5: nivîş û malbat,

D6: avhewa

D7: betlan û xebat li dervayê welat,

D8: Nûçe ji Kurdistan û ji cîhanê,

D9: Jiyana bi hev ra û zewac,

D10: çand û wêje.

Her ders ji beşa xwendin û hîndariyê pêk tê.

Du CDyên guhdarîkirinê jî, ku ji 44 hevpeyvîn û xwendinê pêk tên; bi tevê çend stranên kurdî yên hêsan ji bo hînbûnê.

Xwendekar, pêşî ji CDyan guhdarî dike, paşê li beşa xwendinê dixebitin û bi hev ra dipeyivin.

Ev beş giranî li ser peyvînê ye. Dûre derbasî beşa hîndariyê dibin.

Xwendekar bi tena serê xwe bersivên pirsan dide yan jî dinivîse.

Paşê mamoste û xwendekar bi hev ra li ser bersivan dixebitin.

Mijarên rêziman ên bi dersan va eleqeder, li dawiya pirtûkê cî digirin.

Her wiha tabeleya kişandina (Konigation) çend lêkerên gerguhêz û gerneguhêz jî li dawiya pirtûkê ne.

Dîsa çend rûpel jî bersivên pirsên hîndariyan li dawiyê ye.

Kurdî kurmancî pirtûka xwendin û hîndariyê 2: Rengîn û 312 rûpel e.

Pirtûk wêne, foto, grafîk, tabela û gelek teknîkên hîndariyê bi kar aniyê.

Bi tekst û helbestên ji wêjeya kurdî, bi gotinên pêşiyar, bi pêkenok û metelokên kurdî ziman hîn dike û hem jî di derbarê van mijarên kurdî de agahdariyan dide.

Ferheng:

Kurdî-almanî, almanî-kurdî ye.

Hemahema hemû peyvên her du pirtûkan; Kurdî Kurmancî 1/2 tê da cî digirin. Wergera hin hevokên dijwar ên 20 dersan di destpêka ferhengê da cî digire.

Reş û spî û 320 rûpel e.

'Mağdur ve mağrur toplumbilimcisi'

Dr. İsmail Beşikçi

Mehmet Bayrak

**A- „Mazlum ve Kahraman“
Yılmaz Güney'den „Mağdur
ve Mağrur“ Beşikçi'ye Uzanan
„Acılı Büyük Yaşamlar“...**

Geçmişte bir yazımda; gerek film hikâyesi, gerek film senaryosu, gerek oyuncu, gerekse yönetmen olarak Türkiye sinemasında bir e-kol yaratan **Yılmaz Güney**'i „mazlum ve kahraman“ olarak nitelendirmiştim. O, Kürdistan'dan gelip Çukurova'nın bereketli topraklarında yoğun bir dirlik müdacesine girişmiş; „Yılmaz Pütün“ imzasıyla yazdığı bir hikâyeden dolayı daha Demokrat Parti döneminde „komünizm propagandası“ yaptığı gerekçeyle tutuklanmış, sonraki yıllarda da son derece maceralı bir yaşam sürdürmüştü. 1960'lı yıllardan itibaren özellikle toplumcu sinemaya yöneldikten sonra sayısız ilginç olaya tanıklık etmiş ve önu kesilmeye çalışılmıştı. 1970'li yıllardan sonra devrimci örgütlerle ilişkilendirilerek susturulmaya ve etkisizleştirilmeye çalışılmış, daha sonraki yıllarda ise Çukurova'daki film çekimi sırasında bir provokas-

yonu kurban edilmişti. Yıllar süren kapalı hapis yaşamından sonra yarıaçık cezaevine çıktığında, gelecekte de kendisine yaşam hakkı tanınmayacağını gördüğü için ülke dışına, Avrupa'ya çıkmak zorunda kalmıştı. TRT'deki görevimin 80 Cuntası'na rastlayan kesitinde, onun filmlerine nasıl düşmanlık edildiğini, yasaklamayla yetinilmeyip, kopyalarının nasıl imha edildiğini doğrudan gözlemlemiştim. Yılmaz Güney, Cunta yönetimi için adeta onulmaz ve son derece tehlikeli bir düşmandı...

Yılmaz Güney'in sürgünde yaşama veda etmesinden dört yıl sonra 1988'de çıkarmaya başladığım **Özgür Gelecek** dergisinin ilk sayısında, aynı yıl içinde Almanya'da yapılan bir anma etkinliğinin yanısıra, birlikte hapis yattığı dost-yazar **Hasan Kıyafet**'in „**Mahpus Yılmaz Güney**“ kitabı dolayısıyla kendisiyle yaptığım bir konuşmaya da yer vermiştim. Kıyafet, bu konuşmamızda Yılmaz Güney'in „*Kürtlüğümden ve yoksulluğumdan çok çektim*“ sözüne özellikle vurgu yapıyordu. Yılmaz'ı

tanıyan ve yakından izleyen bir başka dost-yazar **Oral Çalışlar** ise, ölümünün 10. yıldönümü dolayısıyla kaleme aldığı bir yazıda onu „*mazlum ve kahraman*“ olarak nitelendirmiş (Cum. 9 Eylül 1994) ve ben de bu eksende „*Mazlum ve Kahraman Yılmaz'ın Acılı Büyük Kürt Yaşamı*“ konulu bir incelemeyle, bu aşk, macera ve hüznün adamının ilginç yaşamını bir inceleme yazısıyla yeniden gündeme getirmiştım. 1994'te zorunlu olarak Avrupa'ya çıktığımda, katıldığım ilk toplantı da üç önemli Kürt insanının (Sinemacı **Yılmaz Güney**, şair **Cigerxwin**, bilim adamı **Qanadê Kurdo**) ölümlerinin 10. yıldönümü anma etkinliğiydi.

Belki, Yılmaz Güney'den çok Beşikçi'ye uyan „*mazlum ve kahraman*“ sıfatını önceden Güney'e atfettiğimiz için; Beşikçi'yi, resmi ideolojinin en büyük mağduru olmasından ve mağrur duruşundan dolayı „*mağdur ve mağrur*“ olarak nitelendirmeyi daha uygun bulduk...

B- Derviş-meşreb ve Erdemli

Bir Kürdolog: B e ş i k ç i

Üniversitede okuduğum yıllarda Beşikçi'yi ilkin, „*Göçebe Alikan Aşireti*“ üstüne yaptığı doktora tezinden, ardından da *Doğu Anadolu'nun Düzeni* (İst. 1969) konulu kitabından dolayı tanımış-

İsmail Beşikçi bir duruşma esnasında.

tım. Beşikçi'nin bu kitabıyla, **Doğan Avcıoğlu**'nun *Türkiye'nin Düzeni* adlı kitabı, dönemin en popüler kitaplarıydı.

Sonraki dönemde Beşikçi'nin de kimi yerlerini eleştirdiği bu kitap, kendi alanında adeta bir „ilk“ti. Nitekim, sonradan Beşikçi ile kimi polemikler yaşayan **İlhan Selçuk** bile, yayımlandığı 1969 yılında kitaba şu övgüleri diziyordu:

„Artık birtakım genç adamlar, uygarlığın ortak malı olan bilim yöntemlerini benimseyerek gözlerini Anadolu insanına ve Anadolu'ya çevirmişlerdir. Bunlar, bildiğimiz alıştığımız soydan (hoca) değil, el değmemiş Türkiye'nin gerçeklerini keşfetmeye çalışan birer mütevazı insanlardır. İçinde yaşadığı toplumdan habersiz kişilerin otorite sayıldığı ülkemizde, gerçek peşinde zahmete koşulan ne kadar bilim adamı varsa saygıyla karşılamak gerekir. Bunlardan biri de **İsmail Beşikçi**'dir.(...) İsmail

Mehmet Bayrak, eşi Gülay, İsmail Beşikçi ve Rıza Çolpan ile.

Beşikçi'nin kitabı, üniversite içinde ve dışında tüm aydınların okuması gereken bir kitaptır“ (Cumhuriyet gaz. 8 Eylül 1969)

İsmail Beşikçi üzerine bugüne kadar birkaç kitabın yanısıra, çok sayıda yazı yazıldı. Belirlediğim kadarıyla İsmail Beşikçi üstüne ilk kitap 1973'te İsveç'te yayımlandı. ***Rêxistina Têkoşer û Şoreşgerên Kurdistan*** (Kürdistan Devrimci Militanları Organizasyonu) adına BAHÖZ (Fırtına) Yayınları'nın 6'ncısı olarak yayımlanan kitap „***İsmail Beşikçi ve Bazı Kürt Köylülerinin İddianameleri***“ adını taşıyordu. O tarihte Erzurum Üniversitesi Sosyoloji Bölümündeki görevinden

atılmış ve 12 Mart Cuntası döneminde tutuklanmış olan Beşikçi, bir gençlik resmiyle birlikte şu sözlerle anılıyordu: „Demir parmaklıklar arkasında Kürt halkının haklı demokratik ve milli kavgası uğruna, özgür günlerin geleceğini müjdeleyen namuslu ve dürüst Türk sosyalisti İsmail Beşikçi yoldaş!..“ (Adı geçen kitap, iç kapak).

Kitapçığın içine büyütülmüş olarak, ayrı bir tabaka halinde şu dörtlük de konmuştu:

***Hezar, hezar sed sal herin
Merd û namerd ser bigerin
Te bernadin em ji destan
Welatê me xweş Kurdistan***

Kitapçıkta Beşikçi'yi konu alan bir „ön-deyiş“le birlikte Beşikçi ve ki-

mi Kürt köylüleri hakkında düzenlenen iddianamelere ve savunmalara da yer verilmektedir. Bu haliyle kitapçık, daha sonra yine kısmen geliştirilmiş olarak Avrupa’da ve daha da geliştirilmiş olarak Türkiye’de yayımlanan Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) Dava Dosyasının bir ön hazırlığı niteliğindedir.

Bilindiği gibi, Beşikçi ile ilgili son Armağan Kitap ise 2011 yılında, SBF öğretim görevlilerinden **Barış Ünlü** ve **Ozan Değer**’in editörlüğünde İletişim Yayınlarından çıktı. Bizim de bir incelemeyle katıldığımız kitapta, toplam 52 araştırmacının yazılarına yer veriliyor.

C- İyiniyetle Acı Gerçek Buluşunca...

Beşikçi ile ilgili 1973’te Avrupa’da yayımlanan kitapçığın „önde-yiş“indeki şu belirleme, benim de birçok defa tanıklık ettiğim bir gerçekliğin, bir başka deyişle „*iyiniyetle acı gerçeğin buluşması*“nın insan yaşamında yarattığı dönüşümün tipik örneğidir. Şöyle deniyor ön-deyişte:

„1939 Yılında İskilip’te doğan Beşikçi, orta öğrenimini Çorum’da tamamladı. Ardından 1962 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Yüksek öğreniminin akabinde, çalıştığı devlet dairelerinde (özellikle

İçişleri Bakanlığında), Türk bürokrasisinin yapısını ve karakteristiklerini iyice kavrayan Beşikçi, Bitlis ve Hakkari’de askerliğini yapması nedeniyle, Türk şovenizmine ve Kürt halkının çilesine karşı elbette yabancı kalamazdı. Daha sonraları sosyoloji asistanı olarak girdiği Erzurum Üniversitesinde, Kürt emekçi tabakalarının yaşamını ve özlemlerini bizatihi müşahade etti. Bu obje, Beşikçi’nin kendisinin içinden gelmediği bir topluma, hiç bir çıkar gözetmeden özünü feda etmesine yol açtı.“

Bu, bir bakıma „*Kürdistan ökse otunun çekiciliği*“ bir başka deyişle „*iyiniyetle acı gerçeğin buluşması*“ dır. Bilindiği gibi, ökse otu, içine çekme özelliği olan bir ot cinsidir. Kürdistan gerçeği de, iyiniyetli insanlar açısından böylesi bir çekiciliğe sahiptir ve kendi payıma bunun birçok ilginç örneğine rastlamışım dır. Cumhuriyet’in başlangıç yıllarında kimi Kemalist yazarların, Kürt toplumuna ve hareketlerine karşı resmi ideoloji güdümlü masa-başı çalışmalar bir yana bırakılırsa; bu iyiniyetli sahiplenmenin ilk edebi örneklerini Köy Enstitülü yazarlarda görüyoruz. Edebiyatın halklaşmasında ve edebiyat coğrafyasının zenginleşmesinde bir dönemeç olan Köy Enstitülü yazarlar kuşağının birçok köy notu, gezi

notu, anı, şiir, hikaye ve roman türü eserlerinde Kürt coğrafyasına ve Kürt insanına da yer verildiğini gözlemliyoruz. Bu konuda ilk aklıma gelen isimlerden ikisi **Selahattin Şimşek** ve **Osman Şahin**'dir. Sivas- Şarkışlalı Selahattin Şimşek, Hakkari yöresinde ilköğretim müfettişi olarak bulunduğu sıradaki izlenimlerini **Hakkari Dedikleri** adıyla 1960 yılında yayımlamış, daha sonra Zap ırmağında sulara kapılarak hayatını kaybetmiştir. Mersin- Aslanköylü Osman Şahin ise Siverek'teki öğretmenlik dönemine ilişkin izlenimlerini, başta **Kırmızı Yel** (1971) olmak üzere çeşitli öykü kitaplarıyla bilince çıkarır. Adı geçen yazar, Kürdistan gerçeğini yakın döneme ilişkin eserleriyle de gündeme getirmiştir. Sözelimi bunlardan biri de, Koruculuk sisteminin Kürdistan'da yarattığı tahribatı anlatan **Fıratın Sırtındaki Kan-Bucaklar**'dır (1995).

Ancak, bunun en çarpıcı örneklerinden biri, 1993'te Sivas-Madımak'ta yakılarak katledilen şair **Metin Altıok**'un tanıklığıdır. Bingöl'deki felsefe öğretmenliği döneminde „Kürdistan gerçeği“ ile buluşan Altıok, şehit olan gerillalara ilişkin mensur ve manzum bir izlenimini şöyle aktarıyor:

„ O kadar ilginç o kadar önemli

şeyler yaşadım ki Bingöl'de... Benim için ikinci bir üniversite oldu. Hayatı gördüm. Mesela bir şey anlatayım size. Bir gün Bingöl'e iki ceset getirdiler. Bingöl bu ölümlerle çalkalandı. Kahveler boşaltıldı. Herkes görmeye gidiyor. Ben de gittim. Morga götürüyorlardı cesetleri. Biri erkek, daha bıyıkları terlememiş, öbürü bir kız... Erkeğin elbiseleri üstünde, kız çırılçıplak. Ama erkeğin yüzü dümdüz, burnu yok, baldırından da lop et koparılmış. Parmakları mürekkepli. Parmak izi almışlar. Çok etkilendim bu olaydan ve tabii rakıya vurdum. Sonra bir de şiir yazdım:

Kimliksiz Ölümler

1-

Öyle ak, öyle ak ki teni
İpekten biçilmiş sanki.
Duyulmamış bu yüzden
Üstünü örtmek gereği.
Çırılçıplak, incecik
Sedyede bir kız cesedi.
Bir kızım sağsa eğer;
Bir kızım morgda şimdi.

2-

Göğsü kana belenmiş,
Gözlerinde meneviş,
Genç yüzünde bıyıkları
Daha yeni terlemiş
Sabıka kayıtlarında adı
Yaşarken hiç geçmemiş.

İyi hal kağıdı bile
Alırmış isteseymiş.
Akıl alır da dostum;
Yürek almaz bir tuhaf iş.

3-

Çoktan soğumuş gövdesi,
Ama elleri hâlâ diri.
Sağ avucundan geçmiş
Mermilerden biri.
Gören bir göz olmuş
Sanki o mermi deliği.
Bakıyor avucundan
Kısacık yaşam emeği.
Sevmeyi deneseydiniz;
Bu yolu seçmezdi belki!

4-

Açacak yine baharda,
Dağlarda koyaklarda.
Adı yok bir çiçektir
Zulmun kara toprağında.
Onun da bir sözü vardı
Bu gökkubbe altında.
İşte o öldü artık;
Bir yas bıraktı arkasında.
Ve çağdışı bir korku
Hısım, akrabaya.

5-

Yanında dağılmış kâğıtlar
Ve tütün tabakası var.
Bir bez parçasıyla
Ağzını tıkamışlar.
Cesedi sırtüstü
Boyunca uzatmışlar.
Bir deniz kabuğunda

Dalgaları duyanlar,
Boş bir mermi kovana
Sizce nasıl uğuldar..“

(Ek Politika, Sayı: 60/1998)

Bu noktada, şunu da belirtelim ki, eserlerinde Kürdistan ve Kürt gerçeğini anlatan bu yazarlar da, başka birçok toplumcu yazar gibi hapishaneden nasibini almaktan kurtulamamışlardır... Ya da, Metin Altıok örneğinde olduğu gibi, yakılarak katledilmekten...

Ç- Kürtler'in „Sarı Hoca“sı

Kürtler arasında „Sarı Hoca“ olarak ün salan Beşikçi'ye birçok benzetme yapılmıştır. Onu, „Çağımızın Sokrates'i“ olarak nitelendiren ya da Cezayir Milli Kurtuluş Savaşı'nın düşünce babası, zenci önder **Frantz Fanon'** a benzetenler olduğu gibi; Kürt aydınlanmasının 17. yüzyıldaki önemli mübeşşiri/ habercisi **Ehmedê Xani'**ye benzetenler de vardır.

Bu sonuncu karşılaştırmayı yapan ve şimdi aramızda olmayan, kadirbilir dost- araştırmacı **Dr. Cemşid Bender** de, Beşikçi'yi „çağdaş derviş bilim adamı“ olarak nitelendirmekte ve Kürt mücadelesine katkısını şu sözlerle özetlemektedir: „Ülkede bilimin onurunu koruduğu, Kürt halkını inkâra karşı savunma yaptığı için

ceza yasalarındaki kıstaslara göre rekor sayılacak ölçüde cezalandırılan **Dr. İsmail Beşikçi**, karanlığı aydınlatan bir sosyologdur. O, kalemiyle, düşüncesiyle kalbini bütünleştirmiştir. Xani 1600'lü yılların Kürt toplumunun masalını, hikâyesini, şiirini, sosyolojisini ve hayâllerini işleştirdi **Mem û Zîn**'de. Beşikçi ise bu kapsamlı projenin 1900'lü yıllardaki sosyal coğrafyasını aydınlatan öncü bilimci oldu. Xani, 17. yüzyılın düşen ve yükselen insanının romanını, poemini yaratmıştı; Beşikçi ise 20. yüzyıldaki gelişmeler ışığında Kürtler'in eksi ve artılarını ortaya koyma çabasında kesintisiz ter dökenler arasındadır.(...) O, doğruları söylediği için, baldıran zehiri içmek zorunda bırakılan **Sokrat**'ın, dünya dönüyor dediği için engizisyon mahkemesi önünde yargılanan **Galile**'nin çağımızdaki simgesidir.“ (Özgür Politika, 2. 12. 1995).

Kanlı zâlimlerin katlettiği Kürt bilgisi **Musa Anter**'in vasiyetini, yakın arkadaşı **Yaşar Kaya**, şöyle aktarıyor: „Çocuklar, ben ölürsem, siz kalırsanız ilk ulusal kurumumuzun girişine Beşikçi'nin bir büstünü dikin. Beni mutlu edersiniz.“ (Öz-Po, 23.2.1996)

Benzeri bir öneriyi, Beşikçi gibi hayatının büyük bölümünü resmi i-

deolojinin zindanlarında geçiren büyük şair **Nazım Hikmet**'in yakın arkadaşlarından Arap şair **Kadim Al Samawi** de yapıyor: „Çağımızda düşünceye yönelik çirkin uygulamaların olması, bunu kendi halkına, aydınına layık görenler adına utanç verici bir olaydır. Aslında **Beşikçi** ve **Nazım** gibi insanların, değerlerin, anıtlarının dikilmesi gerek.“ (Öz-Po, 1 Ocak 1999)

Musa Anter'in vasiyet ettiği, Nazım'ın arkadaşı şair Samawi'nin önerdiği şeyin, günün birinde gerçekleşeceğinden kuşku duyulmamalıdır ve Kürtler adına Beşikçi, bunu çoktan hak etmiştir...

D- Beşikçi İle Karagün Dostluğu...

Beşikçi ile doğrudan görüşmemiz ve dostluğumuzun başlaması, 1980'e yani bundan 30 küsur yıl öncesine dayanıyor. Kendisinin bilmem kaçınıc cezaevinden çıktığı bir zamanda, o zamanlar POL-DER Genel Başkanı olan, Adıyamanlı Ezidi Kürtlerinden **Kadir Boztimur**'la TRT'ye beni ziyarete gelmişlerdi. Kısa zamanda samimi olmuş ve kaynak alış-verişine başlamıştık. Fakat, kısa bir süre sonra Beşikçi'ye yeniden hapisane yolu görünecekti...

Ancak, asıl dostluğumuzun pe-

kişmesi, 1988'de **Özgür Gelecek Dergisi**'ni çıkarmaya başlamamdan sonra oldu. Beşikçi, cezaevinden yeni çıkmış ve ailece sıklıkla görüşmeye başlamıştık. Derginin ilk sayısında, başka birçok yazar ve sanatçının yanısıra Beşikçi'nin görüş ve önerilerine de yer vermiştim. Beşikçi'nin, birinci sırada verdiğim toplam üç küçük paragraftan oluşan önerileri şöyleydi:

„**Özgür Gelecek**, Kürt insanının kendi kimliğini sorgulayabilmesi için gerekli düşün ortamının hazırlanmasına katkıda bulunmalı.

Kürt insanı, Kürt toplumunun, Türkiye'deki, Ortadoğu'daki, Dünya'daki statüsünü öteki toplumlarla karşılaştırabilmeli...Örneğin Arap toplumu, Fars toplumu ve Türk toplumuyla Kürt toplumunun ilişkilerini, ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve askeri açılardan inceleyebilmeli. Bu karşılaştırmalar kaba da olsa yapılabilir...Kürt insanı, ülkesinin bölünmesi ve paylaşılması üzerinde düşünebilmeli.

Özgür Gelecek, Kürtler'de tarih bilincinin ve toplum bilincinin gelişmesine yardımcı olmalı.“ (**Özgür Gelecek**, Sayı:1/1988)

Bu kadarlık bir öneri demeti, Beşikçi'nin yeniden Emniyet'e ve DGM'ye taşınmasına yetmişti. Her defasında, kendisini evinden alıyor,

Yazışları Müdürüyle birlikte ya Emniyet'e ya da DGM'ye götürüyordum. Zaten, derginin sahibi, yayın yönetmeni ve yazarı sıfatıyla hemen her yazıdan dolayı ben de sorumlu tutuluyor ve sözkonusu kurumlar arasında mekik dokuyordum. İlk sayıdan itibaren birçok defa gözaltına alındığım gibi; 2. ve 8. Sayılardaki yazılarımdan dolayı iki kez tutuklanmışım. Hakkımızda düzenlenen İddianamelerle, gerek Beşikçi'nin gerekse benim DGM'de yaptığımız savunmalar daha sonra 1991 yılında „**Kürt Kimliği Mücadelesi/ Özgür Gelecek Dava Dosyası**“ adıyla kitap olarak da yayımlanmıştı.

Toplam 8 sayı çıkarabildiğimiz **Özgür Gelecek Dergisi** dolayısıyla hakkımızda 30 dava açılmış ve derginin yayını tümünden engellenince, bu kez Kürdoloji alanında kitap yayınına başlamıştım. Tam bu sıralar, **Ayşenur Zarakolu**'nun yönetimindeki Belge Yayınları, Beşikçi'nin üç kitabını birden yayımlıyor ve bu, toplumda bir bomba etkisi yaratıyordu. Tabii, Beşikçi'yle birlikte Zarakolu da hapsi boyluyordu. Beşikçi, hapisten çıktıktan sonra bu kez onu, Yurt Yayınları'nın sahibi **Ünsal Öztürk**'le tanıştırmıştım. Yurt Yayınları, Beşikçi'nin ilk kitabından başlayarak tüm kitaplarını yayımla-

dı ki, bunların sanırım 5 tanesi salt savunmalardan oluşuyordu. Bu defa, Beşikçi ile birlikte Ünsal Öztürk'e de hapisane yolu görünmüştü. O zamanlar, Kürdoloji alanında yayın yapmak gerçekten de ateşten gömlek giymekti...

Nitekim, dergiden dolayı açılan davalar sonuçlanmadan bu kez Kürdoloji alanında yayımladığım kitaplar hem toplatılıyor hem de dava konusu ediliyordu. Türkoloji alanında yayımladığım kitaplarım hakkında herhangi bir dava açılmazken, Kürdoloji alanında yazdığım ya da çıkardığım her kitaptan dolayı dava açılıyordu.

Gerek yıllarca DGM'de yaptığımız savunmalardan, gerekse 1993 Ateşkesinin yarattığı olumlu havadan dolayı, yargılandığım 6 kitaptan beraat etmiştim. Ancak, ateşkesin bozulmasıyla siyasi hava yeniden gerginleşmiş ve MGK'nın aldığı gizli bir karar çerçevesinde, beraat ettiğim tüm davalar Yargıtay'da aleyhime bozulmuştu. Tabii DGM de bu bozmayaya uyunca, 10 buçuk yıl hapis cezası kesinleşmiş ve bize sürgün yolu görünmüştü...

Böylece, Beşikçi ile yollarımız bir kez daha ayrılıyor ve 1999 yılı sonunda „Basın- Yayın Cezalarının

Üç Yıl Süreyle Şartlı Ertelenmesine İlişkin Yasa“ ile, 2000 yılı başlarında o, Cezaevinden çıkıyor; ben de sürgün yaşamının ardından ülkeye dönüyordum. Böylece, „karağün dostluğu“ yeniden buluşmayla devam ediyordu. Kendisi ülke dışına çıkmadığı için, ancak yazları ülkeye gittiğimde zaman zaman görüşüyoruz. Kendisi, 2010 yılında, Ümit Kaya'nın benimle yaptığı „*Akıntıya Karşı Yüzmek*“ konulu bir nehir-röportaja, „*Kürdoloji ve Alevilik Araştırmalarında Mehmet Bayrak*“ başlıklı bir „sunu“ yazısı yazma inceliğini göstermiş ve beni gerçekten hem duygulandırmış hem de onurlandırmıştı. Ben ise, son görüşmemizde 1980'de Toptaşı Cezaevi'nde yazıp, yönetimce elkonulan ve kendisinde bulunmayan bir yazısını kendisine vermiş ve çocuklar gibi sevindiğine tanık olmuşum. Şimdilerde; kaderbirliği, dostluk ve kadirbilirlik böyle birşey olmalı diye düşünüyor; güvene dayalı dar ve zor zaman dostluğunun değerini bir kez daha yüreğimin derinliklerinde hissediyorum...Beşikçi'nin, bugüne kadarki erdemli mücadelesi ve kalıcı ürünleriyle Kürt toplumunun vicdanında ölümsüzlüğe kavuştuğunu rahatlıkla söyleyebiliriz...

Köken araştırmasında sözde kaynak kitap

„Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler“ – Cevdet Türkay

Dr. Mikaili

Aşiretleri(Özellikle Kürtleri) hor görenlere Allah(cc)ın ayeti ile cevap: Yâ eyyühen nâsu innâ halaknâkum min zekerin ve unsâ ve cealnâkum řuûben ve kabâile li teârefû, inne ekremekum indallâhi etkâkum, innallâhe alîmun habîr(habîrun).

„Ey insanlar, gerçekten, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler (şeklinde) kıldık. Şüphesiz, Allah katında sizin en üstün (kerim) olanınız, (ırk ya da soyca değil) takvaca en ileride olanınızdır. Şüphesiz Allah, bilendir, haber alandır.“(Hucurat:13)

Son dönemlerde Cevdet Türkay'ın özellikle bazı aşiret, kabile ve oymakların kökeninin ispatı için kullanılan temel kaynak olarak gösterildiğini görünce bu kitabı internet üzerinden bulup incelemek için ısmarladım ve sonuçlarını özet halinde okurlarımızla paylaşmak istedim.

Özellikle medyatik soy-sop araştırmacısı, sözde uzman Prof. Yusuf Halaçoğlu'nun pekçok iddiasında bu kitaptan ve onun kaynaklarından alınma olduğunu veyahutta aynı kaynaklar kullanıldığını gördüm.

Bu dezinformasyon propagandasının bazı kürtler üzerinde etkili olmaya başladığını da İnternet'teki köy dernek ve sayfalarında görmek mümkün.

Kitabın adı, yazarın özgeçmişi ve önsözde yazılanlar aşağı yukarı bu ki-

tabın kimler tarafından, hangi amaçla arşiv memuru Cevdet Türkay'a yazdırıldığı konusunda pekçok ipucu veriyor zaten.

CEVDET TÜRKAY kimdir?

Mersin Anamur ilçesi, Malaklar köyü doğumlu, 1954 İstanbul Edebiyat Fakültesi Coęrafya Enstitüsünden mezun, 1960 yılında Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğüne uzman olarak tayin edilmiş ve 15 yıl orada çalıştıktan sonrada emekli edilmiş bir arşiv memuru.

Bir başka kitabıda 'Osmanlı Türklerinde Coęrafya, MEB. Baskısı 1.baskı 1958, 2.baskı 1999)

Bizi ilgilendiren bu kitabında 230 Oymak, 1500 Aşiret ve Cemaat'ten bahsetmiş ve ayrıca da 6 tane belge, 1 Şema sunmuş.

Yazar yararlandığı kaynakları şöyle belirtmiş;

1. Arşiv Belgeleri
2. Mühimme Defterleri ve Mühimme Yeyli Defterleri
3. Ordu Mühimme Defterleri
4. Şikayet Defterleri
5. Ordu Şikayet Defterleri
6. Tapu Defterleri
7. Anadolu Eyaletindeki Yörük Cemaati İcmal Defteri, Maliye Defteri (2565).
8. Aşair iskan Defteri (No. 607), Maliye Defteri
9. Aşair iskan Defteri (No. 701), Maliye Defteri
10. Cemaati Yörük Defteri (No. 16126), Maliye Defteri
11. Esami Yörük Defteri (No.18068), Maliye Defteri
12. İskan olunan Aşair Defteri (No.7126), Maliye Defteri
13. Karışık Aşiretler Defteri (No. 18257), Maliye Defteri
14. Türkman Aşairi Defteri (No. 14679), Maliye Defteri
15. İslam Ansiklopedisi, Cild 1.İstanbul, 1962
16. Türk Ansiklopedisi,Cild 1.İstanbul, 1946
17. Mufassal Osmanlı Tarihi, İstanbul, 1957
18. Kamus u Türki, Şemseddin Sami, İstanbul, Hicri 1317
19. Osmanlı İmparatorluğunun İskan Teşebüsü, Cengiz Orhonlu, İst. 1963
20. Umumi Tarih, Emin ali, İstanbul 1929
21. Resimli, Haritalı Osmanlı Tarihi, Ahmet Rasim İstanbul, H 1328

Bu listedeki pekçok kaynağın hala serbestçe araştırmacılara açılmadığını belirtmek isterim.

Günümüz Türkiye'sinde Yörük veya Yürük deyince hemen Türk anlaşıyorsa da, Osmanlı bunu tüm Göçebeler için kullanmış. Biz bunu bu kitabın çeşitli yerlerindeki örneklerle size izah edeceğiz.

Cevdet Türkay'ın bu kitabının tamamen tarafsız ve belgelere dayanmadığını onun sunuştaki şu belirlemelerinde açıkça görüyoruz. Bakın kendi kalemiyle kelimesi kelimesine ne yazıyor;

S.13: Belgelerde dikkatimi çeken bir noktada, Türkman Ekradı ve Ekrad Türkmanı deyimlerinin geçmiş olmasıdır (Hücceti Zahriyye, D.BŞM.1144 ve Mühimme Defter No.124, Sayfa 51). Kanaatimize göre, buradaki Türkmen ve Ekrad deyimleri aynı anlamda kullanılmaktadır. Yani Türkman da, Ekrad da Oğuz Türkleri demek oluyor, Oğuz türklerine 'Türkmen' adı verildiği tarihen sabittir, 'Kürd' kelimeside, Türkçe olup, karyığını demek olan 'Çöl' anlamına gelir.

Burada C.T.'in pekçok yanlışı birarada yaptığı hemen göze çarpıyor. Ama bence en gülmüncü Kürt =Karyığını=Çöl örnekleme.

Osmanlı da bugünkü anlamda bir ulus kavramı 1800'lerden sonra başladı. Bu nedenle topluluklara sadece asker ve vergi alınacak insanlar gözüyle baktı. Bunların Türkmen, Arap yada Kürt olmasının hiçbir önemi olmadı. Bu toplulukları adlandırırken araştıran kökene göre kayda almadı.

Yine s. 21 de Türkmen büyük türk,ulutürk demektir diye kocaman bir

yalan uydurmuş. Oysa Arapların müs-lüman göçer türki kabilelere Türkmen yada Türkman dediklerini biliyoruz.

Bu sayfada yine şöyle diyor; Bizim konumuz bu türk topluluklarının yerleşme sorunu olmadığı için, sadece imparatorluk sınırları içindeki Oymak, Aşiret ve Cemaatların adlarını, bağlı oldukları toplulukları ve coğrafi yayılma bölgelerini tespit etmeye ve Türk asıllı oldukların ispat etmeye çalıştık.

S. 25'de ise yazar bu araştırmasından şu sonucu çıkarıyor;

Adları, Kürd, Kürdler, Karakürd, Karacakürd, Kürmanc (Yazarın Notu: Oysa kürdler kendilerine Kurmanc ya da Kirmanc derler), olan oymak, aşiret ve cemaatler bile Türkmen'dir. Yani Oğuz Türklerindedir. Acı olan bunların bir kısmının benliklerini, daha doğrusu Türklüklerini unutarak veya unutturularak, kendilerini Türk'ten ayrı bir soy imiş gibi göstermeleridir.

Bu uzun araştırmamız göstermiştir ki; Anadolu, taşıyla, toprağıyla, herşeyi ile Türk'tür. Türk kalacaktır.

Oysa Ankara'ya 80 km. uzaklıktaki bizim köyde her taşın, her çukurun adı kürtçedir. Yani klasik; herkes türktür politikasının mutfak çalışması bu kitap. Irkçı Türklerin son zamanlarda çokca uldukları o meşhur "Türkiye Türk'tür, Türk kalacak." sloganının nereden geldiğini

şimdi daha iyi anlıyor insan.

C.T. kitabına başlarken zaten hayali olduğunu bildiğimiz klasik Türkçü, Turancı Oğuz sınıflandırmasını yapmayı ihmal etmemiş.

Neşri tarihine göre Oğuz Türkleri ve Oğuzhandan bahsederken şurayı çok ilginç buldum; s.19'da Oğuzhan ve babası arasında farklı inanışta olmaları sebebiyle düşmanlık doğmuş. Baba Karahan oğlunu yoketmek istemiş. Bunu gören Oğuzhan kendisine bağlı olanları ve çocuklarını alarak Türkistan'ın başka bir yerine göçmüş ve babası ile yaptığı dini savaşların birinde babasını öldürmüştü.

Yani; baba ve evlat katletmek efsaneye görede türk olduğu iddia edilen topluluklarda bir gelenekmiş. Biliyoruz ki Osmanlı'da da bu bir sistem halinde uygulanıyordu. Tah-ta gelen önce ne kadar kardeşi hatta çocuğu varsa hunharca katlediordu.

Kitabında listeler halinde verdiği bilgiler esasen 1530'dan sonra Osmanlı'da başlayan Tapu kayıtları ve Ordu Mühimme Defterlerinden alınmış. Daha önceye ait çok az bilgi mevcut. Sıraladığı Aşiret, Cemaat veyahut Oymak adlarında kitabın muhtelif yerlerinde, aynı guruptan bahsettiği halde zaman zaman farklı kökenli olarak isimlendirmiş.

Mesela kendi Aşiretim olan

Mikaili'ler için s.108'de:

Mikailan: Rakka ve Mardin Sancakları, Konar -Göçer Ekrad Taifesi.

Mikaili: Ankara Sancağı, Ekrad Taifesi

S.109'da: Mikaili (Mikailü): Ankara, Haymana Kazası, Kengiri, Erguvan, Kazası(Harpart Sancağı), Adana,Cerkes Kazası (Kengiri Sancağı), Uzyer Sancağı, Adana Eyaleti, Konar Göçer Ekrad taifesinden diye belirtirken kitabının 500. sayfasında yine Mikaililere rastlıyoruz ama bu sefer sadece Yörükkan taifesi diye geçiyor. Harfiyen şöyle;

Mikail, Mikaili (Mikailü): Ankara, Kengiri, Adana,Uzeyr ve Karahisar-i Şarki Sancakları, Hay-

mana Kazai (Ankara Sancağı), Erguvan, Kazası (Harput Sancağı), Yörükkan Taifesinden.

Tek başına bu örnek bile aslında bu kitabın ne kadar gayriciddi bir kaynak olduğunu anlatmaya yeter bence. Bakın yukarda kaç yanlış veya çarpıtma mevcut; Aslında aynı şeyi yazmış ama buldukları yerlerin adlarını yer değiştirerek tekrar yazmış. Uzeyr Sancağına Karahisar-i Şarki'yi eklemiş, Harpart da burada Harput olmuş. Asılları kısmında da Ekrad yani arapçada Kürt demek olan kelime yerini Yörükkan'a bırakmış.

Şimdi buradaki Yörükkan göçebe olarak anlaşılır ve kabul edilirse ta-

mam herşey doğru. Çünkü Mikaililer o dönemde göçbeydiler. Ama tüm Yörükleri bugünkü anlamda Yörük, Yürük eşittir Türk, Türkmen dersiniz, demek ki Mikaililer C.T.'in kitabının 108. sayfasından 500. sayfaya gelene kadar yürüye yürüye Yörük yani Türk olmuş oluyorlar.

İşte tamda bu konuyu araştırırken internet'te Yusuf Hallaçoğlu'nun içinde bu konunun da geçtiği bir makalesine rastladım. Biliyorsunuz bu zat da basında ve Medyada Kürtlerin %30'unun, Alevilerin ise neredeyse tamamının kürtleşmiş Türk ve Türkmenler olduğunu iddia eden ve epeyce de ciddiye alınan bir şahıs. Türk Tarih Kurumu gibi ciddi olması gereken bir kurumunda başıydı ve şimdi de hizmetlerinden dolayı TBMM'de mebus!

Türk Tarih Kurumu'nun ne ve kimler için kurulduğunu daha iyi anlayabiliyor musunuz?

O da bu makalesinde Çankırı'daki Türk ve Türkmen'lerden bahsederken; Çankırı'da Mikailü denilen bir Türkmen aşiretinin de yerleşik olduğunu söylüyor.

İşte C.T. yukarıda bahsedilen bilinçli hatayı yapmış ki, onun yolundan gelen Y. Halaçoğlu gibi biri 50- 60 sene sonra bunu iddia edebilsin. Oysa aile, aşiret büyüklerimizin

bizlere hep anlatageldiği bir gerçek vardı ki, bu zat bundan bihaberdi.

Mikaililer diğer Aşiret ve kabilelerle beraber Orta ve Batı Anadolu'ya geldiklerinde Çankırı -Cerkeş yöresini ve Aydos (Eski Yunanca, Aidos) dağlarını uzunca bir süre yaylak olarak mekan tutmuşlar. Besleyip büyüttükleri hayvanlarını götürüp İstanbul'da satmışlar ve kışları da yine bugünkü yerlerine, Haymana ve civarına gelip kışlamışlar. Onlardan bir gurup, birlikte geldikleri Canbeg kürtleri ile beraber daha sonra şimdiki Çankırı ile Çorum sınırında Kızılırmak ilçesi civarında yerleşik hale geliyorlar ve bilgilere göre günümüzde 21 köyde meskunlar.

1861 Eylülünde bir Mikaili köyü olan İnli Katrancı'ya (Inler) gelen Fransız gezgin George Perrot Haymana Kürtleri isimli kitabında bu insanları anlatırken şehre gidip gelen birkaçı dışında hiç kimsenin Türkçe bilmediğini, sadece Kürtçe konuştuklarını detayları ile hikaye ediyor. Hiçbir yerde de Türkmen sözü geçmiyor.

O kayıtlarda Osmanlı'nın kontrolünde olmayan bölgelerdeki kürtler üzerine bilgi olmadığı için arşiv memuru Cevdet Türkay masa başında kendisine yazdırılan bu eserinde, Ağrı'dan Van'a kadar olan bölgedeki

Aladağlar'ın Mikaililerin 300 yıllık yurtları olduğunu ve daha önceden de Urmiye yakınlarından geldiklerinden bihaber tabii. Bu Mikaililerin hepsinin de anadili Kürtçe'nin Kurmanci lehçesidir.

Aynı şey mesela Türkmen denilen Badilî'ler için de geçerli. Yazar kitabının 208. sayfasında Cemaati Kürtler Beydilisi kullanıyorken sadece isim benzerliği nedeniyle günümüzde Beydilli, Beğdilli, Beğdülü gibi isimlerle anılanların hepsini aynı kefeye koyup Türk yapıveriyor. Oysa Kürtler kendileri kendilerine hiç bu isimleri vermezler. Onların kürtlerdeki adı Badilî' dir. Kürtçe anlamı ile badil rüzgar yürekli anlamına gelir. Bade denilen birinin soyundan gelenlere de Badilî denebiliyor. Aynen Mikaililerin Mikail'den türedikleri gibi.

S.67'de *Canbegler için Canbegli (Canbeglü) -Kütahya, Kars, Çildir, Diyarbekir, Sivas, Amasya. Göçebe Türkmen Ekradi Taifesinden*, tanımı kullanmış ki, Türkmen Kürtleri demektir. İşte buna dayanarak şimdi biz aslında Türkmenmişiz diyen asimilasyon meraklısı, hayranı Canbeg Kürtleri türemeye başladı. Yine 69. sayfada daha geniş olarak ama bu seferde Cihanbegli (Cihanbeglü) adı altında Canbeglerden bahsetmiş.

S.69: *Cihanbegli(Cihanbeglü): Er-*

zurun, Malatya, Cebel-i Ilgaz (Kengirî Sancağı), Haran Kazası(Rakka Sancağı), Ankara, Kütahya, Kars, Cildir, Sivas, Çerkeş kazası(Kengirî), Harpirt(Harput) Sancağı, Diyarbekir, Süre Kazası (Malatya Sancağı), Iski-lip Kazası (Çorum Sancağı), Akşehir Sancağı, Konya, Bozok, Amasya, Çorum, Kastamonu, Rakka, Yeni Il (Sivas Sancağı), Çermik Kazası (Diyarbekir), Kengiri Sancağı Göçebe Türkmen Ekradi Taifesinden diye belirttikten sonra altına şu notu ekstra düşmüş;

Cihanbegli Aşireti, Kütahya Sancağında Sarısu ve Karacam nâm mahallerde iskan ettirilmişdir. Karacadır ile sakin olurlardı. Namı diğeri yedi-boy aşiretidir.

Haydi bakalım çıkın işin içinden!

Yine aynı şey, sap ile saman birbirine bilerek, isteyerek karıştırılıyor. Yada cahillik dizboyu!

Yukarıda bahsettiği yerlerin hepsinde de yüzlerce Canbeg köyü hala var. Ama C. T'ı ciddiye alırsak sanki Canbeg'lerin hepsi Kütahya'ya yerleştirilmişler. Oysa buradan şu tahmin edilebilir, adı Yediboylar olan ve aslen Türkmen olan bir gurup Kütahya'ya yerleştirilmiştir. Ve bunlar kuvvetle muhtemel zaten kürt Canbegi değillerdir. C. T. Bazı yerlerde Canbek, bazan Canbeylü bazanda Cihanbeglü, terimlerini kullanıyor.

Osmanlı Devleti bu topluluklara tuttuğu defterde ad verirken hiçbir zaman aslının ne olduğu ile ilgilenmemiş zaten. Sadace ne kadar At, Koyun, ve Asker verir, vergi verir onu düşünmüş. İşte bunun içinde bu toplulukları kaydederlerken oradaki memur o günkü konuşulan ve yazılan dile göre değişik yerlerde değişik isimler verebilmiş. Aynı şey Canbeg'lerinde başına gelmiş.

Yine Canbeglerin yerleşik olduğu yerlerdeki, kimi hakikaten Türk ve Türkmen olan toplulukları da bu isimle anmış, çünkü onlar kürt asıllı Canbeg Mirliğinin yönetimi altındalardır, yani Cihanbeyli yada Cihanbeylü'dürler. Şimdiki uyanık Türkçüler çevir kazı yanmasın hesabı ile hadiseyi tersten çevirip okuyarak tüm gurubu Türk, Türkmen'miş gibi iddia ediyorlar. Oysa Kürt olan Canbeg'ler, bunu onların beyliğinin yönetimi altındaki Türki toplulukları için iddia etselerdi, daha gerçekçi ve inandırıcı olurdu.

Zaten o dönemdeki Aşiret yapılarına baktığımız da büyük ve güçlü olan yapıların için de, kendilerini güvende hisseden her topluluk var ve bu ne onları, ne de aşiretin beyini ilgilen-diriyor veyahut rahatsız ediyordu.

Mesela Millî Aşiret Konfederasyonunda Kürtler hakim olmakla be-

raber Arap, Hristiyan, Yezidi Kürt ve azda olsa Türkmen de mevcuttu. Aynı şey Kikan'larda da mevcut.

Canbeglerinde yine tarihi tanıkları var. Kürtler üzerine eserleriyle tanınmış Alman gezgin ve yazar Niebuhr Anadolu'da ilk kez kürtlere ne zaman rastlandığını yazarken 1769'da bugünkü Sivas-Uzunyayla civarında konaklamış 10000 çadırılık Canbeg kürtlerinden bahsediyor ve bunların Orta Anadolu'ya doğru göçettiklerinden söz ediyor. Yine arşivlerden biliyoruzki Canbeg aşireti, pekçok başka Kürt ve Türkmen aşiretleri ile beraber 1706'da önce Rakka'ya sürülüyor ama buradan kaçıp Orta Anadolu ve çevresine yayılıyorlar. İşte bugün Konya-Yunak merkez olmak üzere Akşehir, Polatlı, Haymana, Cihanbeyli, Kulu'daki yüzden fazla köy ile Urfa, Malatya, Maraş, Sivas, Tokat, Amasya, Çankırı ve Çorum ile daha pekçok ile dağılmış bulunan Canbeg'ler bunların torunlarıdır.

Tabii günümüzde İran Horasan'ındaki kürtçe konuşan büyük Canbeg topluluğunuda unutmamak lazımdır.

Birde aslında Canbegî olup sadece köyünün adı bu kitaptaki bir Türk aşiretinin adına benziyor diye Türkmen Bozulus aşiretinden denilen örnekler var elimizde.

Mesela Kürtçe adı Qirpoli olan bir Canbeg köyü devletin taktığı adla önce Şihahmetli, sonra Şeyhahmetli yapılıncaya, buralı bazı gafiller politik menfaatleri de gereği ırkçı bir partiye üye olup kendilerine türk bir soy aramaya başlamışlar ve bulmakta zorlanmamışlardır.

İşte somut örneği;

Kitabın S.595'de: *Şeyhahmetli (Şeyhahmedlü), Şeyhahmed): Aydın, Konya ve Karaman Sancakları, Şeyhbuzunlu Kazası, Ankara Sancağı Türkmen Taifesinden Şeyhahmedli Cemaati Bozulus Aşiretindedir.*

Çevre Kürt ve Türk köyleri bu köyü hep Qirpoli diye bilirler, köyün adı Şeyhahmetli olmadan evvel de Şihahmetli yapılmıştı. Ayrıca köyde hiç kimsenin; Biz Şeyhahmetli aşiretindeniz dediğini de ne duydum, ne biliyorum. Köylüye de sorsanız size gülerler zaten. Sonra o klasik Canbeg ağzıyla Kürtçe konuşmayı Orta Anadolu'da kimlerden öğrendiler acaba?

C. T.'ın kitabınının 595. sayfasından 599'ncü sayfasına kadar adı Şeyh ile başlayan tam elli topluluk saydım. Bunların yarısına Ekrad yani Kürt, yarısına da Yörükkan veya Türkmen Yörükkan yazılmıştı. Her ne hikmetse sanki Osmanlı da hiç Arap Aşiret yokmuş gibi şeyhliğin aslında kaynağı olan hiçbir Arap aşiretinin adı burada anılmamış.

Benzer bir örnekte kitapta yine büyük bir aşiret olan Celikî, Celikanlar üzerine var.

Kitabın 68. sayfası: *Celikanli (Celikanlü): Meraş Sancağı, Malatya Sancağı - Türkmen Taifesinden S.70: Calikanli (Calikanlü), Celikanli (Celikanlu), (Celikanli Muroğlu): Adana, Sivas, Meraş, Hisn-i Mansur (Malatya sancağı), Malatya Sancağı -Ekrad Yörükkan Taifesinden,*

233. sayfada ise daha önce yazdıklarını herhalde iyi kontrol etmedi ya da unuttu, şöyle yazmış aynı aşiret için;

S.233: *Celikanli(Celikanlu): Hisn-i Mansur Kazası (Malatya Sancağı), Meraş, Birecik Sancakları, Islahiye Kazası, (Ayıntab Sancağı), Rumkal'a Kazası (Rakka Eyaleti), Kilis, Ayıntab Sancakları - Konar Göçer Ekrad Taifesinden.*

Bu örneklerdeki ortak yan, yazılım yerleri değiştirilmekle beraber hep aynı yerleşim yerlerinden bahsedilmesi, yazarın aynı topluluktan bahsediyor olmasının ispatıdır da. Yalnız isimlerin telaffuzunda sorun var, önce Türkmen olan gurup sonra Ekrad Yörükkan, sonra da Konar Göçer Ekrad yani Göçebe Kürd oluyor kitapta.

Bölgemizde de adına köylerin olduğu Celikî'lerin Celikan diye de adlandırıldığını çok iyi biliyoruz. Malatya'nın Çelikhhan kazasının da

bu aşiretce meskun olduğunu ve asıl adının yine Celikan olduğunu biliyoruz, Çelikhan değil. Şimdi bazı Celikî'li kardeşlerimiz çıkıp da; Aha bakın biz aslında Yörükümüz de diyebilirler, Türkmen de!

Yine Celikanların da ait olduğu Reşi ya da Reşvanlarla ilgili olarak da S.540, 541 ve 542 de arka arkaya benzer hatalar göze çarpıyor.

Resi(Reşi) = Siird kazası (Diyarbakır Eyaleti), Ekrad Taifesi

Reşi Ekradı = Ayıntab Sancağı (Meraş Eyaleti), Ekrad Taifesi

Rışan(Rışan) = Rakka, Erzurum, Diyarbekir ve Malatya Sancakları, Mardin Kazası, Sivas Eyaleti, Haymana Kazası (Ankara Sancağı), Göçebe Ekrad Taifesinden Rışan Cemaatı, Mirdesi Aşiretindedir.

Rışvan = Tosya Kayası (Kengiri Sancağı), Alacahan (Sivas Sancağı), Yörükân Taifesinden

Rışvanağalar = Düşnebe Kazası, (Alaiye Sancağı), Yörükân Taifesinden Rışvançakallusu = Zülkadriye Kayası (Meraş Sancağı), Yörükân Taifesinden

Rışvansakallu = Malatya Sancağı, Yörükân Taifesinden

Rışvan Kürdü = Rakka, Meraş ve Bozok Sancakları, Hısn ı Mansur ve Behisni Kazaları (Malatya Sancağı), Harpirt = Harpu Kazası (Diyarbakır Eyaleti), Yerli ve Göçer Türkman Ekradı Taifesinden

Rışvanlı (Rışvanlı), İrişvanlı, İrişvanlu) = Kastamonu, Bozok,

Kayseriyye, Birecik, Şam, Trablus u Şam, Kilis, Ayıntab Rakka, Meraş, Sivas, Çorum, Erzurum, Kars ve Çıldır Sancakları, Ankara Havalisi, Haleb civarı, Osmancık ve İskilib Kayaları (Çorum Sancağı), Kuruçay Kazası (Erzurum Sancağı), Hısn ı Mansur ve Behisni Kazaları (Malatya Sancağı), Zile Kazası (Sivas Sancağı), A'azaz Kazası (Haleb Sancağı). Konar Göçer Türkman Ekradı Taifesinden Rışvanlı Cemaatı Badılı (Badilli) Aşiretindedir.

Tamamını, kelimesine dokunmadan aynen kitap da yazıldığı gibi sizlere naklettim. Öncelikle şunu belirtiyim ki Kürtler kendi aralarında 'Reşi, Rışı ve Reşvan tabirlerini kullanıyorlar.

Fakat gördüğünüz gibi köken araştırmasında ana kaynak Cevdet Türkay kimi yerde onları Kürd (Ekrad) yapmış ve Merdesi veya Badılı'lere bağlamış. Reşiler aynı zamanda hem Ekrad Türkmanı, Türkman Ekradı, Ekrad Yörükânı, Yörükân da olmuşlar.

Orta Anadolu da köylü türkler veya türkleşmiş kavimler bir kelimeyi telaffuz ederken hep kelimenin başına 'İ' koyarlar.

Ramazan'a İramazan, Receb'e İreceb der gibi Reşi'ye de İreşvanlı ya da İrişvanlı derler!

Cevdet Türkay onu bile ayrı bir cemaat ya da boy adıymış gibi kaydetmiş.

Oysa şunu çok iyi biliyoruz ki söz konusu olan hep aynı kürt boyudur.

Belki de hayatında hiç bir Reşi Kürdü görmemiş olan Cevdet Türkay gibilerinin soysop araştırması bu kadar olur!

Kürt Mücadelesinin sembol isimlerinden rahmetli Şehit Ape Musa, Anter soyadını aşiretinden mi aldı bilmiyorum amma kitabın 53 sayfasında Anter ile de ilgili bir bölüm var. Rahmetli Ape Musa herhalde bunu görseydi iyi şeyler söylemezdi. Şöyleki;

Anter, Anterli(Anterlü)= Ruha (Urfa), Rakka, Siverek, Diyarbekir, Mardin, Konar göçer Türkman Taifesinden

Yine S.53'de Almanan= Diyarbekir, Konya, Karaman, Türkman Yörükünü Taifesinden diye bir Aşiretten bahsetmiş. Buna dayanarak koskoca Cermen yani Alman ırkının da Türkmen olduğunu iddia ve ispat edebilirdi maazallah!

Buna benzer örnekleri çoğaltmak mümkün ama kitapta dikkatimi çeken birkaç hususu daha burada belirtmek, sizlerle paylaşmak istiyorum.

Mesela; toplam 148 Oymak adı, 673 Cemaat adı belirtilmişti. Bunların içinde bugün bildiğimiz ve daha çok İran'a yakın olan veya günümüz Irak sınırları içinde olan pekçok büyük aşiretin adı mevcut değil.

Bunların çoğunun özelliği de Alevi Kızılbaş inancında Kürt aşiretleri olması.

Mesela; Cibran, Lolan, Hormek, Kureşan, Alan, Baxtiyaran, Demenan gibi.

C. T. kitabı 20.yy.'da yazmıştı. Bu kadar detaylı, 830 sayfalık bir çalışmayı yapan biri neden koca bir bölgede halende yerleşik olan yüzbinlerce nüfusa sahip aşiretlere kitabında yer vermemişti.

Ya onları zaten Türk kabul etmiyordu ya da masa üzerinde kitap ancak bu kadar yazılıyordu. Önüne ne konduysa onunla yetinmek zorundaydı. Zaten ne Türk, Türkmen ne de Kürt, yada Yörük, Yörükün hiçbirini yakından tanıması, incelediği kayıtlarda olup olmadığını karşılaştırma şansı olmamıştı. Onun ve ona bu işi böyle yap diyenlerin daha baştan amaçları belliydi.

Özellikle kendine Kürt diyen yeni Türkiye Cumhuriyetinin sınırları içinde yaşayan toplulukların ne kadar Türk olduğunu ispatlayacak ilmi, sözde tarihsel kayıtlara dayalı bir eser istiyorlardı.

Mesela; kitabınının 13. sayfasındaki önsözünde Kürt'ün kelime anlamının Çöl demek olduğunu, Sayfa 21'de Türkmen kelimesinin anlamının Büyük, Ulu Türk demek olduğunu

ğunu, sayfa 15'de Afşar ya da Avşar denilen bir Türk boyunun manasında Ava meraklı, çevik demek olduğunu da bize öğretiyor. Ne kadar ince bir zeka değil mi?

Oysaki Avşar, Kürtçe'de Suşehirli demektir. Bazı kürtlerde şimdi çıkıp tamam isimleri kürtçe, bunların aslında demekki kürtmüş diye iddia da bulunsalar, haklı sayılmazlar mı?

İlgilenenlere bazı Türkmen boy isimlerini de burada vermek istiyorum. Belki kendinin bu soylardan birinden olduğunu iddia edenlere yol gösterir diye!

17. yüzyılda yaşayan Katip Çelebi'nin listesine göre Halep Türkmenleri 8 Oymaktan meydana geliyor: Zül Kadiriyye, Özeriyye, Zekeriyye(Dögerliler), Ramazanoğ-

lu, Avşariyye,Varsak, Bayadiyye, Köpekiyye. Katip Çelebi bu oymakların adlarının zamanla değiştiğini ve şöyle olduğunu yazar: Pehlivanoğlu, Bayat, Kaçar, Avşar, Eymir, Köçeklü ya da Köpeklü, Cerid, Sil süpür, Abalu, Ördeklü, Karakoyunlu ve Akkoyunlu. (Faruk Sümer, 1992, S 347, 348)

Neticede bu büyük eseri yazmak da Anamur'un Malaklar köyünde dünyaya gelmiş Cevdet Türkay'a nasip olmuş. Merak ettim, köyünün adı da mensubu olduğu Türkmen aşiretinin adından mı geliyor acaba?

Bu sorunun cevabını da Türk Tarih Kurumu'nun yetiştireceğini adım gibi bildiğim gelecek nesil, büyük Türk bilim adamı ve tarihçilerine bırakalım diyorum...

Kaynaklar:

- *Cengiz Orhonlu: Osmanlı İmparatorluğunda Aşiret İskan Teşebbüsü 1691-1696, İstanbul 1963*
- *Yusuf Hallaçoğlu: Osmanlı İmparatorluğunun İskan Siyaseti ve Aşiret Yerleştirilmesi. Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi 1988.*
- *1996- Osmanlı Belgelerine Göre Türk- Etrak, Kürd-Ekrad, T.T.K- Ankara*
- *Abdullah Saydam: 1993 Orta Anadolu Aşiret İskanı 1839-1853, Eser Ofset Matbaası*
- *Nuh Ateş: İç Anadolu Kürtleri, Komkar Yayınları 1992*
- *T.C. Genekurmay Başkanlığı Yayını, Türkiye Cumhuriyetini Kuran Türk Milletinin Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988*
- *Georges Perrot, Les Kurdes des Haymanneh(Haymana Kürtleri)*

17. Yıldız, Kürtler ve Aleviler

Mehmet Bayrak

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi **Prof. Dr. Hasan Onat**, 2010 yılının son günlerinde **Prof. Dr. İzzettin Doğan**'la birlikte düzenlediği basın toplantısında; Safevi Devleti'nin 17. Türk devleti olarak Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanlığı forsuna alınmasını öneriyordu.

Böylesi bir öneriyi, aynı yılın ilk yarısında bir konferans için gittiğim Londra'da Alevi Kültür Merkezi Cemevi Başkanı olan hemşehrim **Cebrail Erbil** de dile getirmiş ve bunu öneri olarak Almanya'daki Alevi Federasyonu'nu ziyaret edecek olan Devlet Bakanı **Faruk Çelik**'e de götüreceğini söylemişti. Muhtemelen, orada yaşamını sürdüren yazar **İsmail Kaygusuz**'dan esinlenen hemşehrime, böyle bir öneriyle gitmesinin bilimsel gerçeklik açısından yanlış olacağını söylediğimde, o bu düşüncesinden vazgeçmişti.

Ayaküstü cereyan eden bu görüşmede ayrıntıya giremezdim. Ancak, aynı önerinin bundan yaklaşık al-

tı ay sonra bu kez Hasan Onat ve İzzettin Doğan tarafından gündeme getirilmesi üzerine konuyu irdelemek zorunda kaldım. Aleviliği Türk- İslamlaştırmanın iç mimarlarının başında gelen Prof. İzzettin Doğan'ın atadan gelme misyonunu yaklaşık 15 yıl önce **Alevilik ve Kürtler** (Ank. 1997) adlı kitabımda sınırlı da olsa sorgulamıştım. Aynı kişinin Alevilikteki işlevine ilişkin detaylı bir irdelemeyi ise **„Bir Siyaset Tarzı Olarak Alevi Katliamları“** konulu gelecek çalışmam çerçevesinde yapacağım...

İlahiyatçı Hasan Onat'ı, Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü'nün Almanya'nın Bonn kenti yakınlarındaki bir etkinliğinde kısaca tanıdım. Ancak, kendisini CEM Vakfı'nın çeşitli etkinliklerinden ve Alevi Çalıştayları'ndan sıklıkla izler olduk.

Onat'ın, tüm bu etkinliklerdeki Aleviliğe ilişkin değerlendirmesi şöyle özetleniyordu: *Alevi kimliği, Türk kimliği dışında değerlendirilemez. İslam dışındaki Alevilik arayışla-*

rı ekonomik arayıştır. Alevilik, Türk kimliğiyle içiçedir; başka tarifi olmaz. Cemal Şener'in (meğer biz Kürt değil, Türkmüşüz) söylemi onun temel örneklemesidir.

Hasan Onat'ın, 17. yıldız olarak Cumhurbaşkanlığı forsunda yer almasını istediği Safevi Devleti'ne ve bir bütün olarak Aleviliğe ilişkin tezlerini bilince çıkaran başlıca çalışması, 13 Kasım 2002'de internette yayımlanıp 27 Kasım 2010'da son kez güncellenen „**Kızılbaşlık Farklılaşması Üzerine**“ konulu tezli incelemesidir. Bu nedenle, biz de bu incelemeden yola çıkarak, ilahiyatçı bilim adamının görüş ve önerilerini tarihsel ve toplumsal gerçeklik karşısında maddeler halinde irdelleyeceğiz.

Öncelikle belirtelim ki, „milli devlet“ olgusu, burjuva devrimleriyle ortaya çıkan bir olgudur. Önceki devletlerin hemen tümü, „milli devlet“ kategorisinde olmayıp, „hanedanlık“ esasına dayanmaktadır. Hanedanlığın tepesindeki yönetici hangi milliyete mensup ise, o devlet o hanedanlığın adıyla anılmaktadır. Nitekim, Cumhurbaşkanlığı forsundaki 16 devletin, böylesi Türk hanedanlık devletleri olduğu varsayılmaktadır. Yoksa bu devletlerin tümünün saf ve homojen Türk

ırkından oluştuğundan değil. Bazı Türk aydınları, tek milli devletin son TC Devleti olduğunu savunurken; Çeçen kökenli Prof. Anıl Çeçen gibiler, Türk devletlerinin sayısını 70'in üzerine çıkarmaktadır. TC Devletinin ne denli „ulusal“ olduğu bir yana, eskilerin Türk devletliği, sadece hanedanlıklar kategorisine bağlanmaktadır.

Bu bağlamda, resmi ideoloji açık planda red ve inkâr etse de, gizli planda salt 8-12. yüzyıllar arasında **Eyyübi, Mervani, Şadli, Hasankehfli ve Goriyan** gibi Kürt devletlerinin adını vermektedir. Bunlar dışında onlarca Kürt mîrliğinin yani prensliğinin adı anılmaktadır.

Açıktır ki, bunlar da büyük Kürt ailelerinin öncülüğünde kurulmuş hanedan- devletleri ya da mîrlikleridir. Dönemin hemen tüm tarihleri **Selahaddin Eyyübi**'nin Kürt olduğunu bildirir ve bu konuda daha 13. yüzyılda **Tarih-i Devletü'l- Ekrâd** adlı tarihler yazılırken; Ortadoğu'nun Arap, Pers ve Türkler gibi egemen milletleri, Batı dünyasının Haçlı Seferleri dolayısıyla yakından tanıdığı bu tarihi şahsiyeti kendilerine maletmeye çalışırlar.

Bu noktada, Kürt kökenli **Ebu Müslim Horasani** öncülüğünde

İran'da kurulan **Abbasi** devletini, **Şah İsmail** öncülüğünde kurulan **Safevi** devletini, **Zend** hanedanlığını ve **Nadir Şah**'ı şimdilik bir yana bırakarak; sözkonusu incelemede öne sürülen tezleri sırasıyla irdelemeye çalışalım.

Kızılbaş kavramı ve „Kızıl Taç“ giyme

Onat, „Kızılbaşlık“ kavramının Türk tarihinde ilk defa Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar (1488) zamanında kullanılmaya başlandığını iddia ederek şöyle diyor:

„Türklerin zaman zaman kızıl renkli taç giydikleri bilinen bir husustur. Ancak Şeyh Haydar, kendi taraftarlarını diğer insanlardan ayırmak için, onların oniki dilimli kızıl taç (Tac- ı Haydarî) giymelerini istemiştir. Şah İsmail'le birlikte Kızılbaş kavramı, bir anlamda Şah İsmail'i ve Safevileri destekleyen Türklerin ortak adı haline gelmiştir.“ (www.hasanonat.net)

Safevi Devleti bünyesinde yer alan ve bugün de İran'da yaşarlıklarını sürdüren, Kızılbaşlığı benimsemiş onlarca etnik topluluğun bulunması bir yana; biliniyor ki, Türkçe'deki „Kızılbaşlık“ kavramının başka dillerde çeşitli karşılıkları vardır. Sözelimi Kürtçe'deki kar-

şılığı „Sorser“, Farsça'daki karşılığı „Surhser“, Arapça'daki karşılığı ise „Muhammira“dır. Ve bu kavram sanıldığı gibi ilk kez 15-16. yüzyıllarda değil, bundan yaklaşık 1000 yıl önce **Mazdekçiler** ve onun güçlü devamcısı niteliğinde olan **Hurremiler** döneminde kullanılmaktadır. Özellikle Hurremiler, **Muhammira** (*Kızıllar, Kızılbaşraklılar*) adıyla bilinmektedir. (Bkz. Dr. Arşak Poladyan: **VII- X. Yüzyıllarda Kürtler**, Özge yay. Ank. 1991, s.44). Demek ki, Kızılbaşlık, salt Türkler'e özgü ve Türkler'le başlayan bir kavram değildir...

Safevi Hanedanlarının etnik ve dini kimliği

Deniliyor ki, „*Erdebil Tekkesi'nin kurucusu Şeyh Safiyüddin İshak'tır (1334) ve sırasıyla Şah İsmail'e varıncaya kadar onun çocukları tekkenin başında olmuşlardır. Erdebil Tekkesi, başlangıçta Sünni bir çevrede, ağırlıklı olarak Sünni öğretilere uygun tasavvufi faaliyetlerini yürüten bir tekke-dir. Şeyh Safiyüddin'in kendisi Sünni olmasına rağmen, Tasavvufun bütün mezhepleri ve meşrepleri kuşatıcı niteliğine uygun olarak bütün Müslümanlara kucak açan, hatta Müslüman olmayan kimseleri de cezbeden, âlim, fazıl bir Türk olduğunu ortaya koymuştur.*“ (agy)

Safeviler'in soy kütüğünü ortaya koyan ilk eser olma özelliğinden dolayı büyük önem taşıyan **Safvetü's-Safa**'dan başlayarak, Onat'ın kendisine övgüler dizdiği **Prof. Dr. Faruk Sümer**'e kadar birçok kaynak; Şah İsmail'in büyük atası **Firuz Şah**'ın **Sincar Kürtleri**'nden olduğunu, dolayısıyla Ehl-i Beyt'le ve Seyyidlikle ilişkileri bulunmadığını bildirirler. Sümer, konuya ilişkin kapsamlı çalışmasında şunları söylemektedir:

*„Gerçekten Safevi hanedanının Seyyidlik ile hiçbir alâkası olmayıp **Firuz Şah** adlı **Sincar**'lı bir **Kürd**'ün neslinden geldiği şüphe götürmez bir şekilde ortaya konmuştur. Tahmin etmek mümkün olabilir ki, Safiyüddin İshak'ın atası Firuz Şah, Kürdler'in X. yüzyılda Azerbaycan ve Erran'a yayılmaları esnasında Erdebil'e gelmiş ve şehrin yakınında bir yerde yerleşmiştir.“* (Bkz. Prof. Dr. Faruk Sümer: **Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü/ Şah İsmail ile Halefleri**, Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Ens. yay. Ank. 1976,s. 1).

Aynı tarihte Türk Tarih Kongresi'nde bildiri olarak yayımlanan ve Onat'ın incelemesinde kullanılan, **Mirza Abbaslı**'nın Safeviler'in etnik kökenine ilişkin

bildirisindeki zorlamalar ise neredeyse alay konusu olur. Çünkü anılan araştırmacı, Safeviler'in kökenini Azerbaycan'a taşımak için, Safvetü's-Safa'da geçen „*El- Kürdi el- Sincari*“ kavramını, Azerbaycan'ın Sincan bölgesine izafeten „*El- Sincani*“ ye çevirmeye çalışır, ancak „*El- Kürdi*“ kavramına yer bulamaz. (Bkz. M. Abbaslı: **Safevilerin Kökenine Dair**, TTK Belleten'i, Cilt:XL, No: 157-160, Ank. 1976; Enver Cemal Şahin: **Şah İsmail'in Ataları, İnançsal Evrimleri ve Kızılbaşlar Üzerindeki Etkileri**, Pir Sultan Abdal Dergisi, Sayı:46/2001).

Şeyh Safiyüddin'in „âlim ve fâzil bir Türk“ olmadığı gibi, „Safevi devletinin, kelimenin tam anlamıyla bir Türk devleti“ olmadığı böylece ortaya konduktan sonra; hemen belirtelim ki, Safevi hanedanlığının kökeni olarak „Sünni“ olduğu da, kimi iddialara rağmen tarihsel gerçeklikle bağdaşmamaktadır.

Herşeyden önce, geldikleri yer, Zerdüştiliğin en yakın devamcısı niteliğinde olan Ezidiler'in yani Yezdaniler'in merkezi konumundaki Sincar bölgesidir ve bugün de aynı bölgedeki Lâliş, Yezdaniler'in kutsal merkezi yani Kâbe'si niteliğindedir. „Şeytan'a tapmak“la suçlanan Yezdaniler ile „Ateşe tapmak“la yani

Mecusilik'le suçlanan Zerdüştler'in, İslam hilafetinin en amansız düşmanı olduğu tarihsel bir gerçekliktir. O halde, İslam hilafetinin zulmünden kaçan „zerrin-külah“ Firuz Şah'ın buradan uzaklaşarak, kendisi için daha korunaklı gördüğü Med-Aryan ülkesine gitmesi son derece mantıklı bir gelişmedir. Çünkü, hemen tüm Batılı ve Doğulu bilimadamlarının da üzerinde birleştikleri gibi bu topraklar; tüm İslami saldırılara ve işgallere rağmen gerçek anlamda İslamlaştırılamamıştır...

Ünlü doğubilimci **Prof. Franz Babinger**, bu gerçekliği „*İran ve Horasan, hiç bir vakit ciddi olarak Sünniliği kabul etmemiş ve daima Alevilik tesiri altında kalmıştır. Şüphesiz götürmeyen bir hakikat de şudur ki; İran, bugün de İslamiyetin ortodoks telakkilerinin merkezi olmadığı gibi eskiden de değildi.*“ sözleriyle özetler. (Bkz.F. Babinger: **Der İslam und Kleinasien**, ZDMG, 1922).

Bu nedenle, Erdebil Tekkesi merkezli Safevi Aleviliğinde giyilen, her biri oniki imamdan birini temsil eden „Oniki dilimli kızıl tac“ yani Tac-ı Haydari, klasik Şiiğin giyimkuşamı olmadığı gibi; İran Aleviliği, başat Devlet dini olarak örgütleninceye kadar da inanç ve düşünce dokusuyla klasik Şiiilik değil; eski İrani

din, inanç ve kültürlere bazı sembollerin giydirilmesiyle oluşturulmuş özgün bir yapıdır. Değişik din, inanç ve kültürlere gösterilen toleransın temelinde bu olgu yatmaktadır. Ancak, bu özgün yapılanma özellikle 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra Şiiilik ve kimi yerde Sünnilik formuyla Devlet dini haline gelince ve Osmanlı hilafetiyle rekabet etme çabasına girince, giderek tutucu bir yapıya büründü ve Kızılbaşlık'tan tümüyle uzaklaştı...

İran'da sadece Safeviler değil, Nadir Şah ve Zend Hanedanları da Kürt kökenli

Onat, incelemesinde dönüp dolaşıp, Safevi şahlarının Türk kökenli olduğunu, Safevi devletinin tam anlamıyla bir Türk devleti olduğunu ve giderek İran'ın da bir Şii- Türk Devleti olduğunu vurgulamaktadır.

Türk resmi tarihçiliğinde kimlik karartma ve şahsiyetlere ipotek koyma, adeta bir gelenek haline getirilmiştir. Safeviler'in Kürt kökenini „*Kızılbaş Atasının Kürtlüğü ve Türklüğü*“ başlığı altında inceleyen ve vurguladığımız sonuca ulaşan Doğan Avcıoğlu gibi Türk yazarlarının yanısıra (Bkz. Türklerin Tarihi, 5. Cilt, İst. 1982) hemen bütün Kürt tarihçiler onların bu kimli-

ğine vurgu yaparlar. Hatta buradan giderek, Safevi ve Zend Hanedanları yönetimindeki İran devletlerinin birer Kürt devleti olduğunu söyleyen Kürt tarihçiler de vardır. (Sözgelimi bkz. Ethem Xemgîn: Kürdistan Tarihi, Doz yay. İst.2004,s. 295 ve devamı).

Ancak, öyle bir şahsiyet vardır ki, hemen bütün Türk tarihçiler onu „Afşar“ olarak sundukları gibi, Kürt tarihçileri de onu „Türkmen“ olarak sunmaktaydılar. Kimden mi söz ediyoruz? Hemen tüm Türk tarihçilerin, kendisini Tahmasb Kulu Han Afşar veya Nadir Şah Afşar olarak nitelendirdikleri ve Türkiye Afşarlarının bir ulusal kahraman olarak gördükleri ünlü İran hükümdarı Nadir Şah’tan...

Bilindiği gibi, kişilere ve dönemlere ilişkin en detaylı bilgileri genel tarihler değil, özel tarihler verirler çoğu kez. İşte, sözkonusu Nadir Şah’a ilişkin en önemli birinci el kaynaklardan biri, doğrudan kendisiyle ve akrabalarıyla görüşen İstanbul Ermenilerinden Tanburi Arutin (Artin)dir. Yaşadığı 18. yüzyılda birçok İngilizce ve Fransızca yayını yapılan ve *Tanburi Arutin Seyahatnâmesi / Tahmasb Kulu Han Tarihi* olarak adlandırılan (18. yüzyıldaki kimi yayınları için bkz.

İslam Ans. *Nadir Şah* mad.) bu özgün eserde Nadir Şah hakkında, başka eserlerde bulunmayan son derece özel bilgiler verilmektedir.

Safevi hanedanlarından II. Şah Tahmasb’a yaptığı hizmetlerden dolayı önce eşik ağası yani Osmanlılar’daki kapıcılar kethüdası olan Nadir Han, sonradan İran’ı kurtarma yönündeki çabalarından dolayı Tahmasb Kulu Han unvanını almıştır. II. Tahmasb’a hizmetlerinden dolayı bu unvanı alan Nadir Han, yine onu katlederek, önce küçük Şehzadesi Abbas’ı yerine getirir, daha sonra da yönetime elkoyarak, 1736- 1747 yılları arasında İran Şahı olarak hüküm sürer.

Aslı Ermeni harfli Osmanlıca olup *Nadir Şah’ın Tarihi* niteliğinde olan *Tanburi Arutin Seyahatnâmesi*’nin Latin harfleriyle yeni basımıysa Türk Tarih Kurumu’nca 1942’de yapılır. İttihadçılar’ın, Ermeni uzmanı olan Esat Uras tarafından çevrimyazısı yapılan özel tarihin önsözü de, o dönemlerde Balıkesir Mebusu olan tarihçi Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından kaleme alınır. İlginç olan taraf, kitaptaki ayrıntılı açıklamalara rağmen, onun da Nadir Şah’ın etnik kimliğini karartmaya kalkışmasıdır.

Nadir Şah’ın iktidarı dönemin-

de, onunla bir dizi görüşme ve anlaşma yapmak üzere Mirahur Mustafa Paşa ile birlikte tercüman olarak İran'a gönderilen Tanburi Arutin (Artin), gerek sekiz ay süren İran'a gidiş macerası, gerek Nadir Şah'la yapılan resmi görüşmeler, gerekse Nadir Şah'ın akrabalarıyla yaptığı özel sohbetleri tarihinde ayrıntılarıyla aktarır. Biz ayrıntılara girmeden sadece Nadir Şah'ın etnik kökeniyle ilgili son derece açık ve bugüne kadar üzerinde durulmamış belirlemesine yer vermekle yetiniyoruz:

„*Tahmasb Kulu'nun (Nadir Şah MB) aslı Kelat'lı ve kendi Diyarbekir Kürdü. Ne münasebet ki Diyarbekir Kürdü İranlı ola der isen, Kelat dediğimiz Horasan'dan beş konaktır. Şah Abbas, Bağdat'tan huruc ettiği zaman ta İstanbul'dan Sultan Murad hazretleri tedarik görüncedyek, o, Diyarbekir etrafındaki olan köyleri vurmuş Kelat'a götürmüştü. Tahmasb Kulu (Nadir Şah MB) ol Kürd ırkındandır.*“ (Bkz. age,s.37).

Bu açık belirlemeyi yapan yazar, daha sonra on sayfa boyunca, Diyarbekir'den İran'a bir sürgün çocuğu olarak gelen Nadir'in nasıl Şah olduğunu ayrıntılarıyla anlatılır. İşte size, bugüne kadar üzerinde durulmayan kimliği karartılmış önemli kişiliklerden biri...

Kızılbaşlık ve Şiilik İran'a Anadolu'dan mı geldi?

Onat, „Safevi devletinin kuruluşunun İslam ve Türkiye tarihinde gerçekten önemli bir hadise“ olduğunu belirttikten sonra **Faruk Sümer**'in, „*Bu hadisenin en mühim neticesi, İslam âleminin merkezinde yeni bir âlemin meydana gelmiş olmasıdır. Başlıca vasfı Şiilik olan ve İran'ı içine alan bu âlem, varlığını, bilindiği gibi zamanımıza kadar devam ettirmiştir. Bu konunun en dikkate değer tarafı, Şiiliğin İran'a Anadolu'dan getirilmiş olmasıdır. Şiiliği İran'a getiren unsur da, Safevi devletini kuran ve Kızılbaş adı ile anılan Anadolu Türkleri'dir.*“

„sözlerini aktararak, şöyle diyor: „*Bu ifadelerde tartışılmayacak husus, bugün İran olarak bilinen bölgenin Safevi devleti ile birlikte bütünüyle Şiileşmiş olduğu hususudur.*“ (agy)

Burada kastedilenin „Kızılbaşlık“ mı, yoksa „Şiilik“ mi olduğu tam olarak anlaşılamıyor. Bu nedenle yazar, „*XVI. Asra kadar, Anadolu'da Şiilikten veya Şiileşmeden söz etmenin pek mümkün olmadığını ortaya koymuştur*“ diyerek, kuşkusunu ortaya koymaktadır.

Gerçekten de, Şiilikle „Ali yandaşlığı“ amaçlanıyorsa, bunun en yoğun temsilcisi Abbasi devletidir ki, İslam muhalifi diğer din ve i-

nançların katkısıyla oluşturulan bu yönetimin ana merkezi de İran coğrafyasıdır ve Kürt kökenli devlet adamı ve komutan **Ebu Müslim-i Horasani** tarafından kurulmuştur. Yok, amaçlanan Kızılbaşlık ve türveleriyse, bunun ana kaynaklarını da Mezopotamya ve Arya coğrafyasında aramak gerekir. En eski kaynaklarda bile, „*dış görünüşü Ehlibeýt'e muhabbet, iç yüzü İslama aykırı*“ olarak nitelendirilen ve bir bütün olarak *Batınlık* olarak adlandırılan *Kızılbaşlık/Alevilik* türü inançların Horasan'da *Talimiye*, *Mülhidlik* ve *Meymunıyye*; İran'da *Zerdüştilik*, *Mazdekçilik* ve *İsmaililik*; Acemistan'da *Babilik*; Irak'ta *Karmatilik*; Mısır'da *Ubeydilik*; Şam ve çevresinde *Nusayrilik*, *Dürzilik* ve *Tayamine*; Filistin'de *Bahailik*; Yemen'de *Yamiyye*; Kürdistan'da *Alevilik* ve Türkler arasında *Kızılbaşlık* ve *Bektaşilik* olarak yaşadığı bildirilmektedir.(Bkz. M. Hammadi'nin **Batıniler'in ve Karmatiler'in İçyüzü** adlı eserine Diyanet İşleri Başkanı A.H. Akseki'nin yazdığı önsöz, DİB yay. Ank. 1948).

Kızılbaşlar, kızıl bayraklılar anlamındaki Muhammira'nın, daha Mazdekçiler ve Hurremiler'den beri var olduğunu daha önce vur-

gulamıştık. Nitekim, Kürdistan, İran ve Mezopotamya coğrafyasında *Yaresanlık (Yarsanizm)* olarak da geçen Alevilik çevresinde, salt 8-13. yüzyıllar arasında 30'u aşkın Yaresan- Kürt şairi yetişmiştir. Bunların 10'dan fazlası kadın şairlerdir ki, yarısı bir tanbur eşliğinde eserlerini terennüm etmektedir. Bilinen ilk Alevi-Türk şairin 13. yüzyılda yaşayan **Yunus Emre** olduğu gözönüne alınırsa, sanırım Aleviliğin Türkler'den önceki kaynakları daha iyi anlaşılır.

Bu nedenle biz, Türkler'in Anadolu'ya geldikten sonra *Babailik* adıyla Kızılbaşlaştıklarını ve Işık Taifesi olarak anıldıklarını düşünüyoruz. 13. Yüzyılda Anadolu'da gerçekleştirilen Babailer hareketinin liderleri **Baba İlyas**, **Baba İshak** ve **Hacı Bektaş-ı Veli**'nin; yine Aleviliğin bir türeviden olan Wefaiyye tarikatının kuramcısı olan **Ebu'l-Wefa-yı Kürdi**'nin halifeleri olduğu ise, bizzat Baba İlyas'ın torunu tarafından ifade edilmektedir. (Bu konuda ayrıca Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak'ın çalışmalarına bakılabilir).

Öte yandan, Şah İsmail'in, Ali'nin uluhiyetine vurgu yapan şiirlerinin de, eski „Tanrı- İnsan“ inancıyla ilintili bir „Ali“ kültüründen kaynaklandığına inanıyoruz.

Bu arada, Şah İsmail'in (Şah Hatayi), incelemede verilen şu ki rolüne ve konumuna vurgu yaptığı gibi Kızılbaşlığın Ali ve Ehlibeyt Tevhid'i de, Şah İsmail'in en eski kültürle nasıl emiştığını ve nasıl evatlarından Şeyh Safi'nin, inançta- rildiğini ortaya koymaktadır:

Evvel ol Allah'ın adı söylenir

*Cümle ibadetin başıdır tevhid
Pirim **Şeyh Safi**'den bize kalmıştır
Sofi kardeşlerin kânıdır tevhid*

*Her kim **Şeyh Safi**'nin emrini tutmaz
Yorulur bu yolda menzile gitmez
Gayrı millet ana itibar etmez
Cümle ibadetin başıdır tevhid*

*Can **Hatayi**'m, Tevhid derya denizdir
Tevhid etmeyenler bizim nemizdir
Pirim **Şeyh Safi**'den sermayemizdir*

Oniki İmam'ın erkânı tevhid.

Yedi büyük Alevi ozanından biri kabul edilen **Kul Himmet** de, „Şah-ı Erdebil“ olarak nitelendirdiği **Şeyh Safi**' ye bağlılığını şiirlerinde dile getirir.

Yukardanberi anlattıklarımız; Onat'ın, „*Safevi devleti bir Türk devletidir. Bu devleti kuran Kızılbaşlar da, başta Şah İsmail olmak üzere Türktürler. (...) Safevi devletinin kuruluş süreci, bize Kızılbaşlığın Türklere özgü olduğu gerçeğini dü-*

şündürmektedir. Elbette, tarihsel akış içinde Kürt olanlar da Kızılbaş kategorisinde yer almış olabilirler. Ancak herhangi bir spekülasyona yol açmayacak kadar belirgin olan husus şudur: Kızılbaşlıkta en temel ortak payda Türklüktür.“

Çankırlı Sünni- Türk bir kökenden gelen Prof. Hasan Onat'ın; yukarıda anlattığımız tarihsel gerçekler karşısında, bilimsellik adına resmi ideolojinin bu bilim dışı tezlerini bu kadar rahatlıkla sahiplenmesini ve

savunmasını nasıl değerlendirmek gerekir acaba?..

Onat'ın, eleştiriye açık ve düzeltilmeye muhtaç daha birçok maddi ve ideolojik yanlışı bulunuyor. Referanslarından biri, Şıxhasan aşiretinden olup, Kürtlüğünü inkâr eden ve giderek Kürtler'in Alevi olamayacağını söyleyecek kadar şaşkınlıktan Cemal Şener'dir. Şimdi hayatta olmayan ve hayattayken birçok kez eleştirdiğimiz Şener üstünde durmak istemiyoruz.

Hasan Onat da, esasında onunla aynı görüşleri dile getirmektedir. Nitekim, „Kürt“ lafı ağzını yakan resmi ideoloji güdümlü birçok Türk araştırmacı gibi Onat da, bazı Alevi Türkler'in Osmanlı zulmü karşısında Kürtleştiklerini; Aleviliğin ve Dede'lik gibi Alevi kurumlarının Orta Asya kökenli ve Ahmet Yesevi'den kaynaklı olduğu gibi çeşitli bilim dışı resmi tezleri dillendirmektedir. Bu ve benzeri tezler, üstte cevabını bulduğu, kimi maddi yanlışlar ise konumuzu doğrudan ilgilendirmedikleri için ayrıntıya girmek istemiyoruz.

Alevilik bir İslamî yorum mu, yoksa ayrı bir din mi?

Prof. Onat, Kızılbaşlığın siyasal, kültürel, inançsal ve edebi önderi niteliğindeki Hallac-ı Mansur, Ebu'l-

Wefa-yı Kürdi, Seyyid Nesimi, Pir Sultan Abdal ve daha nice erenlerin, bizzat İslam halifeleri ve hempaları tarafından katledildiğine bakmaksızın Aleviliği de, İslâmın merkezine oturtmaya çalışmaktadır. Sözlerini birlikte izleyelim:

„Adı ne olursa olsun, hiçbir mezhep, İslam'la özreşleştirilemez. Bu sebepten, Kızılbaşlığın İslam'ın içinde mi, dışında mı olduğu şeklindeki tartışmalar büyük ölçüde (abesle iştiغال) niteliği taşımaktadır. İslam, bireysel kurtuluşu esas alan bir dindir. İslamın temel iman esaslarına inanan her insan, kim olursa olsun, hangi mezhepten, tarikattan olursa olsun Müslümandır ve İslam dairesi içindedir. Osmanlının, Kızılbaşların mücadelesini meşru gösterebilmek için, onların Müslüman olmadıkları şeklinde bazı müftülerin fetvaları ile hareket etmiş olmasına rağmen, Kızılbaşlar, geçmişte Müslümandılar; bugün de Müslümandırlar. Aslında, Osmanlı-Safevi mücadelesi, dinin siyasete alet edilmesinin ne tür olumsuz sonuçlar doğurabileceği konusunda bize, ilginç örnekler sunmaktadır.(...) Bugün yuktardan baktığımızda, bu siyasal mücadelenin Türk milletine çok pahalıya mal olduğunu düşünmeden edemiyoruz.“ (Agy)

Gerek Osmanlılar'ın, gerekse

Safeviler'in birbirlerine üstünlük sağlamak için dini ya da dinin referanslarını kullandıkları bir gerçektir. Ancak, kullanılan referanslardan başlayarak özellikle Osmanlı yöneticilerince yapılan suçlamalar, kimi köklü farklılıkları da ortaya koymaktadır. Bu fetvalarda; Kızılbaşlar, kitap sahibi gayrimüslimlerden çok daha fazla suçlanmaktadırlar. Üstelik salt iki ülke arasındaki kavgayla da ilgisi bulunmayan dönemlerde, sözgelimi 18. yüzyılda Afyon'un Emre köyünde, tüm köy halkı tekkeye doldurularak ateşe verilmiştir. Yine 19. yüzyılda Osmanlı yönetiminin izniyle yayımlanan bir broşür, „*Elsine-i Nasda Kızılbaş Demekle Maruf Taife-i Rezilenin Hezeyanlarını Mübeyyin Bir Risale*“ adını taşımakta ve tıpkı Şeyhülislam fetvalarındaki gibi Kızılbaşlar'ı suçlamaktadır (Bkz. M. Bayrak: Ortaçağ'dan Modern Çağa Alevilik. Özge yay. Ank. 2004).

II. Mahmud'un Bektaşiliğe, II. Abdülhamid'in özellikle Dersim Kızılbaşlarına dönük asimilasyon politikalarını bir yana bırakırsak; özellikle II. Meşrutiyet'in 1912'de başlayan ikinci evresinden sonra bir „*etno-dinsel arındırma, tek-tipleştirme ve Türk-İslamlaştırma*“ politikası başlatıl-

mış ve bu politika bugüne kadar devam ettirilmiştir. Başta Koçgiri ve Dersim katliamları olmak üzere Cumhuriyet dönemindeki tüm Alevi katliamları bu politikanın sonucudur.

Geçmişte birçok Kızılbaş katliamında kullanılan Yeniçeri Ocağı'nın salt Saray'a itaatsizliği değil; üç Bektaşî Baba'sının 1789 Fransız Burjuva Devrimi öncesinde, Devrim'in ideologlarıyla görüşmesi Osmanlı yöneticilerini ürkütüğü içindir ki, Bektaşî tekkeleri dağıtılmış ve birçok Bektaşî babası katledilmiştir.

İttihad ve Terakki yönetimi, bu konuda bir dönemeçtir. Onat'ın kaynak olarak kullandığı, Dağistanlı Çerkez kökenli İttihadçı Baha Said de, bu tek-tipleştirme politikasının dinsel ayağında yer alan mimarlarından biridir. Kızılbaşlığı, tıpkı Arap-Şiiiliğindeki Aleviyye'ye yani Aleviliğe dönüştürüp, „Türk Müslümanlığı“ olarak İslam içinde eritmeye çalışan politikanın baş mimarlarındanıdır. Kürtler'i yoksayıp „Dağ Türkü“ olarak sunan raporun sahibi ise Arnavut kökenli İttihadçı Naci İsmail (Pelister)dir.

İttihadçılığın devamı niteliğindeki Kemalist hareket, öncükilerin yarım bıraktığı politikayı hayata geçir-

meye çalışmıştır. Nitekim, Alevilik 1925'te *Tekke ve Zaviyeler Kanunu* ile ilk kez resmen yasaklanmıştır... Baha Said'in, 1926'da Türk Yurdu mecmuasında çıkan konuya ilişkin yazıları da, geçmişte hazırladığı asimilasyon raporundan kesitlerdir.

Alevilik, Onat'ın iddia ettiği gibi bir mezhep veya tarikat değil; bir doğal ve felsefi din'dir. Devlet, resmi söylemde bunu red ve inkâr etse de, gizli planda itiraf etmektedir. Nitekim, 1925'ten itibaren bizzat Mustafa Kemal'in yetkilendirmesiyle devlet organlarına etno-politik araştırma raporları hazırlayan Türk ve Sünni kökenli Prof. Hasan Reşit Tankut da; Bektaşilik'in bir tarikat, ***Aleviliğin ise asla Şiilikle karıştırılmaması gereken ayrı bir din olduğunu*** söylemektedir (Bkz. M. Bayrak: Kürdoloji Belgeleri-I, Özge yay. Ank. 1994).

Şunu da ayrıca vurgulamalıyız ki; Aleviler İslam'ın herhangi bir şartına uymakla kendilerini yükümlü görmedikleri gibi, Amentü duasında ifadesini bulan „İslamın temel iman esasları“na da inanmazlar. Zaten, Tankut'un da gizli raporlarında vurguladığı gibi; Aleviliği özümsemiş gerçek Aleviler, semavi kitapların tümünü „mahluk“ yani kişiler tarafından yazılmış kabul ederler. Aslında,

„tek-tip toplum“ uğruna Aleviliği yasaklayan Atatürk de, aynı görüştedir. O, manevi kızı Prof. Dr. Afet İnan'a yazdırdığı *Medeni Bilgiler* kitabında; „Kuran'ın, Muhammed'in düşüncelerinin ürünü“ olduğunu ve „Muhammed'in meleklelerle ve Allah'la konuşmasının bir farazi-yeden ibaret“ olduğunu söylemektedir. (Bk. Atatürk'ün Elyazısıyla Allah ve Peygamber, Aydınlık gaz. 12 Temmuz 1993).

Sağlıklı bir tarih ve sağlıklı bir İslam anlayışı

Hasan Onat, „*Geçmişin olumsuz etkilerinden kurtulabilmenin tek yolu, sağlıklı bir tarih bilinci ile geçmişin doğru anlamaktan geçmektedir. (...) Türkiye'nin ve dünyanın içinde bulunduğu koşullar, bizleri, tüm insanlığın yararına olacak sağlıklı bir İslam anlayışı üretme noktasında zorlamaktadır. (...) Bu noktada, mezheplerin ve tarikat oluşumlarının insan ürünü olduğu gerçeğinden hareketle, (mezhepler üstü) diyebileceğimiz bir yaklaşım tarzı, bize, büyük ölçüde yardımcı olacaktır diye düşünüyoruz. Bizi biz yapan temel ortak paydaları bilinçli olarak yakaladığımızda, farklılıklar zenginlik olacaktır.*“ (agy)

Hemen belirtelim ki; sağlıklı bir tarih bilinci, herşeyden önce resmi i-

deolojiden ve resmi tarihçilikten arınmayı gerektirir. Bunun için de, resmi tarih tezlerinden kurtulmak ve farklı kaynaklara başvurarak bilimsel gerçekliği yakalamak gerekir. Bu noktada, „Türkiye'nin yüzde 99'u Müslümandır“ diyen resmi söylemin mi, yoksa „Alevilik, kendine özgü algıları, değeryargıları, ritüelleri ve ibadet yeri olan ayrı bir dindir“ diyen gizli plandaki itirafçı ve kabulcü söylem mi tarihsel ve toplumsal gerçekliği yansıtmaktadır?..

Başta İslâmın kutsal kitabı Kuran olmak üzere, dini kitapların tefsiri ve yorumu, öncelikle Müslümanları ilgilendiren bir husustur. Bizzat Devlet Başkanı Mustafa Kemal'in direktifiyle 1925'ten sonra Diyanet aracılığıyla „Hanefi Müslümanlığı“ ekseninde ve „Türk-İslam geleneği“ gözetilerek yaptırılan Kuran tefsirinin mi devam ettirileceği yoksa çağdaş veriler ışığında yeniden mi yorumlanacağı, Prof. Hasan Onat gibi ilahiyatçıların işi olmalıdır. Ancak onların işi, Aleviliği İslâm içinde eritmek olmamalıdır. Doğru olan; Aleviliğin, dünya insanlığının yarıdan fazlasının inanıp bağlandığı diğer birçok dinler gibi doğal-felsefi dinlerden biri olduğunu kabul lenip, saygı göstermektir. Kaldı ki, din ve inanç özgürlüğü ile dinlere ve

inançlara saygı, salt Osmanlı- Safevi ilişkilerine indirgenecek bir husus da değildir. Sadece son 40 yıl içinde yaşanan Alevi katliamları bize bir ibret mesajı vermiyor mu? İran'da 1979'da İslam adına kurulan Molla rejimini eleştiriyor ve ayıplıyoruz. Ancak bu rejimden önce, „laik“ ülkemizde faşistler ve aldatılmış yobazlar eliyle, Devlet yönlendirmeli birçok Alevi katliamı yaşandığını bilmiyor muyuz?..

Bir Ek: Traji-komik bir anı ya da bir faşist-zübük komplosu...

Yıl 1986. Pol-Der üyesi eşim meslekten ihraç edilmiş, ben ise TRT muhabirliği görevinden Ulaştırma Bakanlığı uzmanlığına sürülmüşüm. Bu arada, son üç yılda üç kitap yayımlamışım **Halk Hareketleri, Eşkıya Türküleri** ve **Pir Sultan Abdal** konularında. Resmi işlerimin yanısıra yoğun bir yazınsal çalışma içerisindeyim.

Birgün, Avustralya Büyükelçiliği'nde Basın Danışmanı olarak çalışan bir arkadaşım heyecanla beni arıyor: „Yahu Mehmet, bugünkü Tercüman gazetesini gördün mü?“. Hayır, diyorum. „Yahu, gazetede seninle ilgili ağır suçlamalar var, derhal gazeteyi al ve oku!“. Hemen hizmetliyi gönderip bir gazete al-

dirtıyor ve okumaya koyuluyorum. Gözlerime inanamıyorum, çünkü Ankara Emniyet Müdürlüğü kaynaklı haber yenir-yutulur türden değil...

O sıralar, geçmişte toplanıp tutuklanan onbinler, belki de yüzbinlerce insanın ardından, bu kez özellikle Aleviler'e dönük son derece iğrenç bir operasyon yürütülmektedir... Devletin, Hürriyet gazetesi üzerinden yürüttüğü bu operasyonun belli ölçüde deşifre olması üzerine, bayrağı Tercüman gazetesi devralmıştı.

Kitaplarımı yayımlayan Yorum Yayınları'nın ve matbaasının sahibi -şimdiki CHP Ankara milletvekili-Yılmaz Ateş'le birbirimize bakıp, acı acı gülüyoruz bu yayınlar karşısında. Olayın baş kahramanlarından biri, TRT'den tanıdığım İranlı Şii- Azeri kökenli bir Farsça mütercim. Eşinin MİT'te çalıştığı biliniyor; kendisinin de SAVAK ajanı olduğundan şüpheleniliyor. Bu özelliğinden dolayı hiç bir İranlı devrimci arkadaşı TRT'ye yaklaştırmıyor. Onlar da, kendisinin bu şaibeli özelliğini biliyor ve bize anlatıyorlar. Bu özelliklerinden dolayı, TRT'deki hiç bir devrimci- demokrat insan kendisine yüz vermiyor.

1979'daki İran İslam Devrimi (!) üzerine, - Farsça'ya biraz aşina olduğum için- kendisiyle, yeni atanan Büyükelçinin basın top-

lantısını izlemek üzere bu ülkenin Büyükelçiliği'ne gittik. Kendisi eski yönetimin adamı olduğu için, buraya nasıl kuşkuyla gittiğine bizzat tanık olmuştum.

İşte, 100 arkadaşıyla birlikte ben TRT'den uzaklaştırıldıktan tam beş yıl sonra, Ali Kent adlı bu kişi, Alevilere ve Solculara yönelik sözkonusu operasyonun baş aktörü olarak gazetelerde boy gösteriyordu.

Adı geçen şaibeli kişinin Emniyet'teki ifadesi neredeyse olduğu gibi Tercüman gazetesinin haberine yansımıştı. Meğer, Aleviler'den ve Komünistler'den oluşan ve Kırıkkale Silah Fabrikası, Elbistan Termik Santrali gibi kurumları havaya uçuracak bir gizli örgütün elemanlarını ben, Ali Kent'le tanıştırmışım... Yani Ali Kent de, Alevilerden ve Solculardan oluşan bu illegal örgütün elemanıymış... Ben, illegal İhtilalcı İşçi- Köylü Partisi mensubuymuşum. Eşim de sık sık TRT'ye gelir ve hiç çekinmeden komünizm propagandası yaparmış...

Haberi yazana bakıyor ve hemen hatırlıyorum: Emin Pazarcı adlı bir faşist militan... O tarihte Tercüman gazetesi adına, eşimin de yönetiminde bulunduğu Sosyaldemokrat Halkçı Parti'nin (SHP) muhabiri olarak görev yapan bu kişi; tam 8 yıl

önce 1978’de yani CHP döneminde solcu gençleri döverken eşim tarafından silahla yakalanmış ve mahkemece tutuklanmıştı. Sonradan öğrendiğimiz kadarıyla, TSK’nden bir subayın silahıyla yakalandığı halde, 45 gün tutuklu kalmış ve çıkmıştı.

Daha sonra, Anadolu Ajansı Genel Müdür Yardımcılığı’na getirilen bu faşist militan, olaydan 8 yıl sonra bize bir komplo kuruyor ve Emniyet’e nüfuz ederek, bizi de Ali Kent’in suçlamalarına monte ediyordu...

O dönemlerde salt Emniyetteki gözaltı süresi 3 aya varıyordu. Silahlı Kuvvetlere ait bir silahla eylem yapan bir faşist militan 45 günde haptisten çıkıyor fakat haksız yere tutuklanan nice insan aylarca işkenceden geçiriliyor ve yıllarca hapis yatıyordu... Arkadaşım haber vermese ve zamanında belgelerle müdahale etmesek, kim bilir ne hasarlarla karşılaşacaktık...

Gözaltına alınan ve tutuklanan bu Alevi ve sol kimlikli insanla-

ra isnat edilen suç; Kızılbaşlar’ın ve Komünistler’in, Ali Kent gibi Şiiilerle işbirliği yaparak, Türkiye’de, İran’daki Molla rejimi gibi bir rejim kurmak!..

Operasyonu Ankara Emniyeti adına yürüten – o da Çankırılı olan-Siyasi Şube Müdürüne şunu söylemiştim: *Türkiye’de, İran’daki gibi bir dini rejime en çok karşı çıkacak olanlar Aleviler ve Solcular’dır... Bunun tersini savunanlara, insanlar değil, kargalar bile güler!..*

Bundan üç yıl sonra, yazılarımdan dolayı iki kez tutuklandım ve birçok kez gözaltına alındım. Doğru bildiğim bir dava için bu sıkıntıları onurla göğüsledim. Ancak, karıştırılmak istendiğim Devlet organize li üstteki Sünni- Şii ittifakını ve faşist- zübük komplosunu hiç bir zaman unutmadım...Tarihe not düşmek adına, tüm yukardanberi söylediklerime yeni bir pencere açar diye, özetle de olsa bu vesileyle bilince çıkarmak istedim...

ZIMAN Û ZAROKÊN ME HEBÛN Û PÎROZÎYÊN ME!

MIZGÎNÎ JI BO ZAROKAN

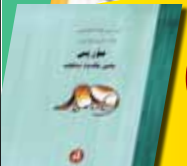
Gelî zarokên qenc û şîrîn!
Mizgîniya me li we. Va ye APECê ji
bo we bi kurdî: bi zaravayê zazakî,
sorani û kurmançî ev kitêbên şîrîn
weşandine. Her kitêbek CDya
xwe jî heye. Ku hûn bixwazin, hûn
dikanin di ber xwendina kitêbê re
bi deng jî guhdarî bikin.

BI DENG
LI SER CD

BI DENG
LI SER CD

Xuşka min li ku ye?

Navnişana xwestinê li Swêdê
Box 8121
163 08 Spånga/Sweden
Telefon: 0046 (0)8 761 81 18
Fax: +46-8-761 24 90
E-mail: orderapec@telia.com

Navnişana xwestinê li Almanyayê
Muzaffer Özgür
Postfach 900 348, D-51113 Köln
Telefon: 0049-172 298 24 51
Fax: 0049 (0)2203-30 16 30
E-mail: birnebun@hotmail.de

gulên reng bi reng
ê li ber roja payîzê
zer dibiriqine
û yê bihnên xwe yê xweş
bi bayî bakûr re bi rê dikine
çîyayî Îna Gewr î dişewite
pêl û pêl
dûmanî heltê bi lez
daweste dûmano, daweste
dişlixa min î nayê
ji te re, bi heval bim
û ji tengayîya dunê xelas bim

Seyfi Doğan